Будинок на дюнах

Переклад Ростислава Доценка

Д. А. С.

На згадку про дні, проведені біля Фідри

Розділ I

ПРО ТЕ, ЯК Я ВЛАШТУВАВСЯ НА НОЧІВЛЮ У ҐРЕДЕНСЬКОМУ ЛІСІ НАД МОРЕМ І ПОМІТИВ СВІТЛО В БУДИНКУ

Замолоду я був страшенний самітник. Я навіть пишався тим, що такий відлюдькуватий і що мені вистачає власного товариства. Власне, я ні з ким не товаришував і не приятелював, поки не запізнався з тією особою, яка стала мені дружиною та матір'ю моїх дітей. Більш-менш зблизився я тільки з таким собі Р.Нортмором, есквайром, власником маєтку Ґреден-Істер у Шотландії. Познайомилися ми під час навчання в університеті і, хоч не дуже сподобались одне одному, та й мало чим ділилися, все-таки нас споріднювали наші нахили, завдяки чому ми й зійшлися. Нам здавалося, що ми мізантропи, — але як тепер я дивлюся на всю ту справу, то ми просто були жовтороті хмурики. Навряд чи це можна було б вважати приязню, радше — зближенням на основі нетовариськості одного й другого. Нортмор вирізнявся такими запеклими спалахами темпераменту, що ледве чи хто міг його терпіти, крім мене, а я, оскільки він поважав мою мовчазну стриманість і не накидав мені своїх поглядів, досить спокійно сприймав його товариство. Пригадую, ми навіть називали один одного друзями.

Коли Нортмор одержав свого диплома, а я вирішив покинути університет, не довчившись, він запросив мене на тривалу гостину до власного маєтку, і ось тоді я й ознайомився з місцем своїх пізніших

пригод. Господарів особняк стояв на похмурому белебні милі за три від узбережжя Північного моря. Особняк був великий, мов казарма, а що збудували його з м'якого каменю, то через вітри та негоди він добряче підупав, а всередині в ньому [291] гуляли протяги й усе взялося вільготою. Годі було й думати, щоб двоє молодиків могли жити з вигодами в такому мешканні. Але як на те в північній частині маєтку, де за лісовою посадкою слалися дюни, частково покриті травою, був невеликий будинок, можна сказати —бельведер, по-сучасному розпланований, і саме на наш смак. Отож у цьому відлюдному пристанищі, мало розмовляючи й багато читаючи, спілкуючись хіба що за обіднім столом, провели ми з Нортмором чотири непогідні зимові місяці. Я б залишився там і довше, але одного березневого вечора спалахнула між нами суперечка, внаслідок якої мені довелося від'їхати. Нортмор говорив запально, наскільки пригадую, я, здається, відповів йому ущипливим зауваженням. Тоді він скочив зі стільця й накинувся на мене, аж я мусив, кажу без перебільшення, боротися за власне життя. І тільки відчайдушними зусиллями спромігся я дати йому раду, бо хоч ми силою були приблизно рівні, але ж тут його немов сам нечистий підпирав.

Наступного ранку ми зустрілися так, наче й не було в нас ніякої сутички напередодні, однак я вирішив, що мені краще розпрощатися, а він не став мене затримувати.

Після цього минуло дев'ять років, коли я вдруге опинився в тих околицях. На той час я вже подорожував критою двоколкою, мав при собі намет і маленьку залізну грубку — цілий день я прошкував поряд зі своїм візком, а на ніч отаборявся циганським звичаєм в якій-небудь западині між пагорбами або десь на узліссі. У такий спосіб я об'їздив, гадаю, чи не всі глухі й дикі закутки Англії та Шотландії. Ніхто не порушував мого душевного спокою листами, оскільки я не мав ні друзів, ні родичів, та й не було в мене ніякої, сказати б, "резиденції", коли не вважати нею контори мого повіреного, котрий двічі на рік переказував мені мою ренту. Таке життя сповнювало мене захватом, і я справді-таки

думав, що й зістарію у цих мандрах і скінчу свої дні десь у рівчаку над шляхом.

Щоразу я силкувався знайти для ночівлі затишну місцину, де мене ніхто б не потривожив уночі, тож опинившись тепер у другій частині того графства, в якому мешкав Нортмор, я раптом згадав про будинок на дюнах. Там на три милі навкіл не було навіть путівця. Найближче містечко, чи радше, рибальське селище, лежало за яких шість-сім миль. Від центру садиби й до моря тяглося десятимильною смугою пустище завширшки від трьох миль до півмилі. А над самим узбережжям було багато ділянок сипких пісків. Справді, безлюдніша закутина ледве [292] чи знайшлася б на все Сполучене Королівство. З огляду на це я поклав собі з тиждень провести в надбережному лісі Ґреден-Істеру і після чималого переходу надвечір вітряного вересневого дня дістався на місце.

Ці околиці, як я вже казав, складалися з піщаних дюн та "лінків" — цим словом шотландці називають піски, зарослі дерном і, отже, непорушні. Будинок стояв на рівній ділянці, позад нього слалися зарості пригнутої вітром бузини, а від моря його відокремлювало плутане мереживо дюн. Над пісками підносилася бастіоном скеляста круча, утворюючи мис поміж двох неглибоких заток; трохи далі за лінією прибою стриміла серед води ще одна урвиста скеля. При відпливі проступали широкою стягою сипкі піски, недобрим словом згадувані в усій окрузі. Розповідали, що на самому березі між острівцем і мисом вони можуть затягти людину за чотири з половиною хвилини, хоча навряд чи були підстави для аж такої точності. В цих краях кишма кишіло кролів, а над будинком чулося безугавне кигикання чайок. Літньої днини тут бувало сонячно й навіть дуже мило, але у присмерку вересневого дня, коли лютує вітер і сильний прибій накочується на дюни, все довкола нагадує про суднотрощі й викинутих на берег потопельників. Корабель, що застиг на обрії провою проти вітру та кістяк напівзанесеного піском судна у мене під ногами ще й посилювали загальну похмуру картину.

Сам будинок — спорудив його Нортморів дядько, останній перед ним власник маєтку, непутящий і марнотратний любитель мистецтва, — за дев'ять років майже не змінився. Ця двоповерхова споруда в італійському стилі, оточена палісадником, від якого зосталося лише кілька найвитриваліших квіток, і з вікнами, що їх позачиняли віконницями, справляла таке враження, наче її не просто покинули, а й взагалі ніколи в ній не жили. Нортмора за всіма ознаками не було в домі: чи то він, як мав звичай, похнюплено відсиджував у каюті власної яхти, чи то раптом його підбило з'явитись у світському товаристві з якимсь черговим вибриком — про це я, звичайно, міг тільки гадати. Місцевина ця безлюдністю своєю гнітюче впливала навіть на такого самітника, як я: вітер у коминах заводив до того разюче понуру ноту, що мене поривало чимшвидше забратися звідси. Немов шукаючи якогось сховку, я завернув коня з візком і погнав ближче до узлісся.

Ліс у Ґредені посадили, щоб захистити оброблювані поля від сипких пісків з надбережжя. Коли вступаєш до лісу з боку берега, то бачиш, як бузину поволі змінюють [293] інші породи витривалих кущів та дерев, але всі вони були хиряві й не більші за чагарник, бо ж увесь час мусили відстоювати своє право на життя. Дерева тутешні призвикли в довгі зимові ночі вгинатись під нищівними буревіями, а ранньої весни, ледве розпустивши своє листя, вони вже струшували його, і для оголеного лісу починалася знову осінь. Ще далі від берега виднів невеликий пагорб, що разом з острівцем правив морякам за орієнтир. Коли пагорб відкривався на північ від острівця, суднам треба було прямувати точно на схід, аби не наскочити на мис Ґреден і Ґреденські рифи. Низиною поміж дерев протікав струмок, річище якого було заболочене мулом та опалим листям, через що він раз у раз перепиняв свій біг озерцями нетечі. У лісі зрідка траплялися руїни якихось хатин; Нортмор твердив, що то рештки келій ченців-відлюдників.

Я знайшов невеличку улоговинку з джерельцем прозорої води, розчистив шмат землі від терня, поставив намет і розпалив багаття, збираючись приготувати вечерю. Коня я стриножив і залишив пастись неподалік на галявині. Сама улоговинка була досить глибока, щоб не

тільки приховувати вогонь мого багаття, а й захищати мене від холодного вітру, що неабияк розходився.

Спосіб життя, який я вів, привчив мене до витривалості й поміркованості. Я не пив нічого, крім води, рідко споживав щось дорожче, як вівсянка, й міг виспатись усього за кілька годин-прокидався я ледве зазоріє, але звечора, бувало, довго лежав без сну під темним або зоряним склепінням ночі. Отож так і в Ґреденському лісі над морем: міцно заснувши о восьмій годині вечора, я вже об одинадцятій прокинувся, і втому та оспалість як рукою з мене зняло. Я підвівся і якусь часину посидів біля багаття, дивлячись на верхів'я дерев та хмари, що метушливо сунули вгорі, і прислухаючись до завивання вітру й шуму прибою понад берегом. Переситившись цим сидінням, я вибрався з улоговинки й подався на узлісся. Місяць-молодик сховався в імлі й майже не освітлював мені дороги, і лише коли я дійшов до дюн, небо прояснiло. Аж це раптом вітер з такою силою війнув на мене солоним подихом океану й сипонув піщинками в лице, що я мусив нахилити голову.

Коли я підвів її і розглянувся, то нараз побачив світло в будинку на дюнах. Боно не стояло на місці, а пересувалось од вікна до вікна, наче хтось проходив по кімнатах з лампою чи свічкою в руці. Я приглядався до нього хвилинку, неабияк здивований. Коли я надвечір дивився на будинок, він вочевидь був безлюдний, а ось тепер так само певно можна [294] було твердити, що там хтось є. Спершу мені спало на думку, що то зграя злодіїв забралась у Нортморів маєток, аби спорожнити комірчини й буфети, де було вдосталь і посуду, і харчів. Але що могло заманити злодіїв саме в цей будинок на дюнах? Знову ж таки, всі віконниці зараз були відчинені, тоді як грабіжники навпаки — позачиняли б їх. Я відкинув цю гадку й заходився шукати іншої. Мабуть, це повернувся Нортмор, і тепер ходить та провітрює кімнати.

Як я вже казав, ми з ним не були аж так дуже близькі між собою, та навіть коли б я любив його як брата, самотність була мені таки любіша, тож я доклав би всіх зусиль, аби не потрапити йому на очі. Тим-то я

обернувся й поспішив назад до лісу і врешті з превеликим задоволенням знову примостився біля багаття. Я уник небажаної зустрічі й мав перед собою ще одну спокійну ніч. А вранці я зможу або вибратися звідси, перше ніж Нортмор вийде з дому, або якщо й завітаю до нього, то тільки на годинку.

Та коли настав ранок, становище видалося мені таким своєрідним, що я надумав повестись інакше. Нортмор був на моїй ласці, тож чого б і не пожартувати з ним, хоч я знав, що з таким чоловіком, як він, жарти не дуже безпечні. Загодя тішачись своїм успіхом, я засів у заростях бузини край лісу, звідки добре було видно двері будинку. Віконниці геть усі знов були зачинені, що, пам'ятаю, здивувало мене, але сам будинок з білими його стінами й зеленими віконницями виглядав ошатним і затишним у ранішньому світлі. Минали, однак, година за годиною, а Нортмор усе не показувався. Я знав, що він добрячий сплюх, та все-таки коли почало доходити до полудня, терпіння моє вичерпалося. Правду кажучи, я мав надію перекусити в Нортмора, і мені вже допікав голод. Хоч як прикро було втратити нагоду покепкувати з господаря маєтку, потреба їсти врешті переважила, і я зі своєї засідки на узліссі вийшов на відкриту місцину.

Вигляд будинку, коли я підступив до нього ближче, викликав у мене певну тривогу. Здавалося, він нічим не змінився від попереднього вечора, хоч я невідь-чого сподівався побачити якісь ознаки присутності людини. Але ні: віконниці були щільно зачинені, з комінів не курився дим, на передніх дверях висіла велика колодка. Нортмор, певно, увійшов чорним ходом, — цілком природно подумав я, — іншого висновку й не могло бути; тож можете уявити мій подив, коли, обійшовши будинок, я побачив з другого боку, що й чорний хід на замку.

Тоді я повернувся до первісної своєї думки про грабіжників і насварив себе, що вчора повівся так бездіяльно. Я перевірив [295] усі вікна долішнього поверху й ніде не знайшов ніяких ушкоджень, перемацав замки— вони теж виявилися цілі. Тепер постала проблема: якщо це й справді злодії, то як же їм вдалося залізти всередину? Хіба що

через дах прибудови, в якій Нортмор тримав своє фотографічне причандалля, — подумав я, — бо звідти, висадивши шибку у вікні кабінету чи моєї колишньої спальні, вони запросто могли пролізти в будинок.

Аби перевірити цей варіант, я вибрався на дах прибудови й помацав віконниці на обидвох кімнатах. Вони були зачинені. Але я так легко не відступився: натиснувши дужче, я, хоча й подряпав при цьому руку, все-таки відхилив одну з них. Пригадую, я ще приклав подряпину до рота і, мов собака, з півхвилини зализував її, механічно тим часом оглядаючись позад себе на дюни й море, де завважив —за кілька миль на північний схід — чималу вітрильну яхту. Потім я підняв раму вікна вгору й вліз до приміщення.

Коли я пройшов по всьому будинку, мене взяв такий подив, що й не сказати. Ніде не було й сліду якогось неладу, — навпаки, в кімнатах незвично чисто й охайно. В каміні лежали поліняки й скіпки — хоч зараз розпалюй вогонь. Три спальні були так розкішно прибрані, як ніколи не водилося в Нортмора, ліжка застелені на ніч, у глечики налито воду; в їдальні стіл накрито на три персони, а в комірчині для харчів повно на полицях холодних наїдків, дичини, городини. Було очевидно, що чекали на гостей, — хоча які можуть бути гості, коли Нортмор такий відлюдьок? Та й яка була потреба готувати дім для гостей глупої ночі? І чом віконниці зачинено й двері замкнено?

Я усунув усі сліди свого перебування в будинку й вибрався назовні тим самим шляхом, яким і сюди потрапив, а в душі відчував гостру цікавість і настороженість.

Яхта досі була на тому ж місці; у мене на мить промайнула думка, що, може, це "Рудий ерл" *, на якому прибув господар із гістьми. Однак провою судно було обернене в бік чистого моря.

Розділ II

ПРО НІЧНУ ВИСАДКУ З ЯХТИ

Я вернувся до своєї улоговинки приготувати собі їсти, на що вже давно була пора, а також подбати про коня, дати корм якому не встиг уранці. Вряди-годи я виходив на узлісся, але не помічав ніяких змін у будинку, і так само за [296] весь день ані одної людської душі не показалося на дюнах. Навкруги, скільки оком сягнеш, лише яхта у чистому морі нагадувала про людей. Вона без якоїсь певної мети дрейфувала то туди, то сюди, і тільки з наближенням вечора виразно завернула до берега. Це ще більше переконувало мене в тому, що там на борту Нортмор з друзями і що смерком вони, мабуть, висадяться на берег-цілком у згоді з таємничістю приготувань, але й відповідно до об'єктивних обставин: адже тільки на одинадцяту годину вечора приплив покриє Ґреденські обмілини та надбережні трясовини, які закривали доступ сюди непроханим прибульцям з моря.

Протягом дня вітер поволі вщухав, спокійнішало й море, але з присмерком знову розгулялася вчорашня негода. Ніч запала тьмяно-темна. Вітер налітав з моря бурхливими поривами, що нагадували гарматні вибухи, раз у раз смугами заходив дощ, і в міру наростання припливу все дужче накочувався прибій. Я саме був у своїй засідці серед кущів бузини, коли на вершку щогли зблиснуло світло, засвідчивши, що яхта ближче до берега, ніж тоді, коли я бачив її вдень. Я вирішив, що це знак Нортморовим помічникам на березі, тож, вибравшись між піщані пагорби, став розглядатися, що буде далі.

Понад краєм лісу слалася ледь помітна стежина, якою найкоротше було пройти від особняка до будинку на дюнах. Глянувши в цей бік, я помітив, що за чверть милі від мене швидко наближається якийсь вогник. З того, як він коливався й метляв, знати було, що це вогник ліхтаря в руках людини, яка йде звивистою стежкою і час від часу пристає перечекати особливо шалені зриви шквального вітру. Я знову сховався між кущів, нетерпляче дожидаючи, аж наблизиться невідомець. Виявилося, що то жінка; коли вона проходила за кілька кроків від мене, я впізнав її. Спільницею Нортмора в цій потаємній справі

була глуха й неговірка літня доморядниця, яка доглядала його ще дитинчам.

Я рушив слідом за нею, криючись тут-таки у темряві за численними пагорками й западинами, а ходи моєї вона не могла чути і через свою глухоту, і через гуготіння вітру та прибою. Доморядниця ввійшла до будинку й відразу подалася на горішній поверх, де відчинила одне з вікон лицем на море і засвітила там. Ту ж мить ліхтар на шхуні опустили й світло в ньому погасло. Функцію свою він виконав: люди на борту впевнилися, що на них чекають. Жінка в домі, очевидячки, стала готуватись до зустрічі: хоч решта віконниць залишалися зачинені, все-таки помітне було мигтіння світла за ними, а снопи іскор, що невдовзі стали фахати з димарів, дали знати, що вона затоплює каміни. [297]

Тепер я був певний, що Нортмор з гістьми зійде на берег, як тільки вода покриє обмілини. Але переправлятися човном страшенно небезпечно в таку буряну годину, тож до моєї допитливості домішувалась і тривога, коли я думав, яка ризиковна буде їхня висадка. Мій давніший приятель, щоправда, завжди був украй нерозважливий, але ж цим разом через нього під загрозою опинялося, можливо, й чиєсь інше життя! Сповнений цих суперечливих почуттів, я подався в напрямку берега й заліг у западині за шість кроків від стежки до будинку. Звідси я міг цілком виразно розгледіти прибульців і привітатись до них, коли вони виявляться моїми знайомими.

Раптом я побачив човновий ліхтар досить близько від берега, хоча ще не було одинадцятої години й приплив затопив тільки частину небезпечних обмілин. Напруживши зір, я розрізнив далі в морі й другого ліхтаря — його то підкидало вгору, то опускало вниз, і він зовсім зникав за гребенем хвиль. Мабуть, тому, що негода неабияк розходилася з настанням ночі і яхті небезпечно було триматися з навітряного боку, людям на судні довелося висаджуватись якомога раніш.

Невдовзі по тому стежкою біля мене пройшли четверо матросів, несучи важенну скриню; доморядниця впустила їх у дім. Повернувшись

на берег, вони вдруге пройшли повз мене, цього разу з більшою скринею, але, здається, не такою важкою, як перша. За третім разом один матрос проніс шкіряний саквояж, а інші несли жіночу валізку та дорожню сумку. Моя цікавість була збуджена до краю. Якщо серед гостей Нортмора є жінка, то це означає рішучу зміну в його поглядах і відмову від попередніх життєвих приписів, тож було чого мені здивуватись. Коли ми з ним жили вкупі, цей будинок був храмом жінконенависників. А тепер представниця зневажуваної статі мала оселитись під його дахом! Недарма, як я пригадую, мене дещо вразило в будинку — певні нотки виніженості й мало не кокетства в опорядженні покоїв. Лише тепер усе прояснилося, і мені аж прикро стало, що я вчора показав себе таким недогадьком.

Коли я отак розмірковував, з'явився і другий ліхтар —його ніс матрос, якого я досі не бачив. Він освітлював дорогу до будинку двом особам. Це, безперечно, і були ті гості, задля яких готувалося все в домі. Напруживши зір і слух, я вирішив не пропустити анінайменшої деталі, коли вони проходитимуть близько. Однією з тих двох осіб виявився високий чоловік у дорожньому капелюсі, насунутому на самі очі, у плащі, защібненому на всі ґудзики і з піднятим коміром, щоб не виставляти на видноту обличчя. Оце тільки й можна було сказати про нього, — що він дуже високий, та ще те, що [298] ступав він натужно й важко. Обіч незнайомця, чи то притискаючись до нього, чи підтримуючи його — цього я не міг розгледіти — йшла молода, рослява й стрункa жінка. Вона здавалася страшенно блідою, але світло ліхтаря кидало на неї такі миготливі й різкі тіні, що нелегко було виснувати —бридка вона як смертний гріх, а чи прегарна, — хоч саме такою я й спізнав її пізніше.

Вони якраз порівнялися зі мною, коли дівчина щось зауважила — самих слів я не розчув за шумом вітру.

— Тс-с! — озвавсь її супутник, і щось у тоні його голосу вразило мене й настрашило. Мені здалося, що це вигук людини, пройнятої смертельним жахом, — я зроду не чув, щоб отаке коротеньке слівце прозвучало так багатозначно, і ще й досі воно звучить у моїх вухах, коли

я, бува, марю серед ночі й повертаюся думками в давні часи. Промовляючи це слово, чоловік обернувся до дівчини, і я встиг помітити густу руду бороду, ніс із явним переломом ще з молодих літ і ясні очі, які світилися сильним збудженням і тривогою.

Та врешті вони обоє пройшли далі, і їх також впустили в дім.

Моряки — поодинці або групами — вернулися на берег. Вітер докинув до мене звук хрипкого голосу, що скомандував: "Відчалюй!" За хвилину показався ще ліхтар. Ішов з ним Нортмор, сам-один.

Моя дружина і я, тобто жінка й чоловік, часто дивувалися, яким це чином людина може бути водночас така приваблива й відразлива, як Нортмор. Він мав поставу витонченого джентльмена, обличчя його свідчило про чіпкий розум і мужність, але досить було приглянутись до нього, навіть у найприязнішому його настрої, як побачиш, що натурою він мов той хижак-рабовласник. Ніколи в житті я не зустрічав людини аж такої запальної і мстивої. Він сполучав у собі жвавість південця з причаєною смертельною ненавистю північанина, і це, як осторога про небезпеку, недвозначно проступало у нього на виду. Собою він був статурний, дужий, рухливий, мав темне волосся й смагляву шкіру, але принадним рисам його обличчя шкодило те, що на ньому часто з'являвся погрозливий вираз.

У цю хвилину він був блідіший, ніж звичайно, — брови стягнені, губи посмикуються, — і ступаючи, раз у раз оглядався, немов побоювався нападу. І все-таки лице його неначе променилося торжеством, як у людини, що багато чого досягла й була вже близько остаточної перемоги.

Трохи з почуття тактовності, — правду кажучи, надто запізнілої, — а трохи задля насолоди, яку б я мав відчути, [299] наполохавши Нортмора, я вирішив тут-таки засвідчити свою присутність.

Я рвучко схопився на ноги, ступнув до нього і озвався:

— Нортморе!

Те, що сталося по цьому, так мене вразило, як ще зроду-віку ніщо не вражало. Не промовивши й слова, він рвонувся до мене; щось у нього в долоні зблиснуло, і вже наді мною скинулася його рука з кинджалом. Ту ж мить я збив нападника з ніг. Не знаю, що тут більш заважило — моя прудкість чи його нерішучість, — однак лезо тільки ледь черкануло моє плече, зате вся сила удару руків'ям і кулаком припала мені в губи.

Я відбіг убік, але недалеко. Не раз у мене снувалась думка, що ці дюни добре надаються для засідок, раптових вилазок і швидких відступів. Отож ярдів за десять від місця нашої сутички я знову зашився в траву. Тим часом ліхтар випав з руки в Нортмора й погас, а сам він, на мій подив, щодуху чкурнув до будинку, і за хвильку я почув, як він зачиняє за собою двері на засув.

Нортмор не схотів мене переслідувати! Він сам утік від мене! Нортмор, цей найзатятіший зухвалець і одчайдух, гайнув навтіки! Я не міг повірити власним очам. Та в цій дивовижній історії, де все було неймовірним, ніякого значення не мало — на одну неймовірну деталь більше чи менше. Чому так потайки готували дім для гостей? Чому Нортмор зі своїми гістьми висадився глупої ночі, коли розходилася буря, і навіть не діждався, поки приплив покриє обмілини? Чому він кинувся на мене з кинджалом? Невже він не впізнав мого голосу? Дивно. А надто те, що він тримав кинджал напохваті. Кинджал або й звичайний гострий ніж, як зброя, вийшли з моди в наш вік, та й джентльменові, що висаджується з яхти на берег у своєму власному маєткові, нехай навіть серед ночі й за якихось загадкових обставин, власне кажучи, не заведено озброюватись так, наче він остерігається несподіваного нападу. Що більше я над цим розважав, то менше годен був зрозуміти. Я перебрав на пальцях одну за одною всі складові цієї таємничої пригоди: будинок, потайки приготовлений для гостей; гості висаджуються на берег, ризикуючи власним життям і яхтою; гості, принаймні один з них,

пройняті неприхованим і начебто безпричинним жахом; Нортмор з оголеним кинджалом у руці; почувши одне слово свого давнього приятеля, Нортмор ладен проткнути його ножакою; і нарешті останнє й найдивніше: Нортмор утікає від людини, яку тільки-но хотів убити, й замикається в домі на всі замки, ніби за ним женеться погоня. Щонайменше шість [300] обставин, які можуть викликати крайній подив, — кожна переплітається з іншою, і всі разом вони становлять взаємопов'язану цілість. Я був такий ошелешений, аж ледве міг повірити тому, що чув і бачив.

Коли я так стояв, не мігши відійти з дива, поступово до мене почало доходити відчуття болю від рани, завданої мені в сутичці. Криючись за дюнами, я довкільною стежкою дістався до крайлісу. Дорогою я знову перестрів стару няньку, що пройшла за кілька кроків від мене, і цим разом з ліхтарем, прямуючи назад до особняка Ґредену. Це була сьома загадкова деталь в усій цій історії: виглядало на те, що Нортмор та його гості самі готуватимуть собі їсти й прибиратимуть за собою, а доморядниця й далі житиме у великому порожньому особняку серед парку. Певно, мусять бути досить поважні причини для таємничості, коли господар пристає на такі великі невигоди!

Думаючи про це все, я дійшов до своєї улоговинки. Задля більшої безпеки я розкидав і затоптав головешки з багаття, а тоді засвітив ліхтаря, аби оглянути рану в себе на плечі. Подряпина була невелика, але з неї цебеніла кров, тож я промив її студеною водою з джерельця і сяк-так перев'язав шматиною (хоч зробити це самому було дуже незручно). Заклопотаний раною, я водночас розмірковував про Нортмора та його таємницю й урешті оголосив їм подумки війну. Вдачею я не злий чоловік, і мене в цій справі підштовхувала радше допитливість, аніж обурення. Та оскільки війну я таки оголосив, то треба було вжити й відповідних підготовчих заходів: я дістав револьвера, розрядив, старанно почистив і зарядив знову. Далі я залагодив з конем. Він же міг відв'язатись або ненароком заіржати й цим виказати мою стоянку в надморському лісі. Я вирішив позбутись

його сусідства й задовго до світанку одвів його через обмілини до рибальського селища.

Розділ III

ПРО ТЕ, ЯК Я ПОЗНАЙОМИВСЯ ЗІ СВОЄЮ МАЙБУТНЬОЮ ДРУЖИНОЮ

Два дні я нипав навколо будинку, ховаючись за дюнами. Для цього я виробив необхідну тактику. Невисокі піщані горби й неглибокі западини, переплітаючись одні з одними, утворювали цілу мережу, в якій я крився, захоплено віддаючись [301] цьому своєму, можливо, не дуже й шляхетному стеженню. Однак ці переваги мало що мені дали: я майже нічого не вивідав про Нортмора та його гостей.

Свіжі харчі їм приносила присмерком та сама стара доморядниця з особняка. Нортмор і молода леді, інколи разом, а здебільшого поодинці, прогулювалися годину-дві на березі вподовж пасма сипких пісків. Ясна річ, що це місце для променад вибрали з міркувань безпеки, бо сюди підступитися можна було тільки з боку моря. Але мені це було на руку: адже якраз до цієї ділянки прилягала найвища й найхвилястіша дюна, і звідси, залігши в одній із западин, я любісінько міг спостерігати за прогулянками Нортмора й молодої леді.

Високий незнайомець неначе зник десь. Він не тільки на порозі не показувався, але й з вікна ніколи не виглядав, принаймні я ні разу не завважив його із своїх засідок. Річ у тім, що вдень близько підповзати до будинку я остерігався, оскільки виярки між багатьма дюнами видно було з вікон другого поверху, а ввечері, коли я наважувався підходити ближче, вікна внизу були щільно зачинені віконницями, немов перед облогою. Іноді мені здавалося, що цей високий чоловік занедужав, — я ж бачив, як натужно він ступав, а іноді я гадав, що він взагалі вибрався звідси, і Нортмор та молода леді лишилися вдвох у будинку. Ця остання гадка, однак, уже тоді викликала невдоволення в мене.

Навіть якщо ці двоє були подружжям, я мав достатньо підстав сумніватись в їхній обопільній злагоді. Хоч я не чув ні слова з їхніх розмов, і рідко бачив вирази їхніх облич, усе-таки відчувалась у них певна відстороненість або й холодність, що виключало якусь близькість і тим паче приязнь. Дівчина, коли прогулювалася з Нортмором, ішла швидше, ніж звичайно, а я давно помітив, що коли хлопець і дівчина симпатизують одне одному, вони навпаки — сповільняють ходу на прогулянці. Ще й більше того: молода леді щоразу ступала на два-три кроки попереду Нортмора і тягла за собою по піску парасольку, наче відгороджуючись цим від супутника. Нортмор раз по раз намагався підступити ближче, але що дівчина вперто бокувала від нього, то вони так і йшли весь час по діагоналі одне від одного, а коли вже поставала небезпека зійти їм на лінію прибою, супутниця Нортмора вправно завертала назад, полишаючи його між собою і морем. Я схвально спостерігав ці маневри гості, і тільки втішено осміхався в душі на кожен її успіх.

Вранці третього дня вона якийсь час прогулювалася сама, і я стривожено завважив, що на очах у неї кілька разів [302] проступали сльози. Ви, мабуть, уже здогадуєтесь, що в серці у мене заронилася більша зацікавленість дівчиною, ніж я це усвідомлював. Рухалася вона невимушено й плавно, голову тримала з природною грацією, кожен крок її був такий, що тільки милуватись ним, і взагалі в моїх очах усе, пов'язане з нею, було оповите ніжністю і неповторністю.

День був погожий, тихий і сонячний, море спокійне, а легкий вітерець від берега приємно збуджував і бадьорив, тож на відміну від попередніх днів дівчина й удруге вийшла на прогулянку, цим разом у супроводі Нортмора, і ледь вони пройшли декілька кроків, як він проти волі супутниці взяв її за руку. Вона спробувала випручатись і скрикнула щось —майже зойкнула. Я схопився на ноги, забувши ту мить своє двозначне становище, — але ступивши крок, побачив, що Нортмор скинув капелюха й низько схилився перед дівчиною, немов прохаючи вибачення. Я поспішив знову сховатися в засідці. Вони двоє обмінялися кількома словами, після чого Нортмор ще раз уклонився й пішов назад

до будинку. Проходив він неподалік мене, і я бачив, що лице в нього розчервоніле й похмуре, і що тростиною своєю він люто лупить по траві. Не без утіхи я розпізнав і сліди власних зусиль на його виду: чималу подряпину під правим оком та великий синець навколо всього ока.

Деякий час дівчина стояла там, де її залишив Нортмор, і дивилася повз острівець у далечінь над яскравим морем. Тоді враз, як людина, що, відкинувши гнітючі думки, проймається рішучістю боротись, твердо й упевнено рушила вперед. її теж неабияк збентежило те, що сталося. Вона забула, де опинилася. Я побачив, що вона простує прямісінько на край ворухких пісків, куди страшно навіть ногою ступити. Ще два-три кроки, і життя її було б у серйозній небезпеці! Я не витримав і блискавично з'їхав з крутої в цьому місці дюни й кинувся їй навперейми, гукаючи зупинитись.

Вона таки зупинилась і оглянулася. Ані проблиску страху не було в її поведінці, коли вона підходила до мене з поставою королеви. Я був босоніж, одягнений, як простий матрос, коли не вважати на єгипетський шарф, що правив мені за пояс; спершу я їй, мабуть, видався рибалкою із сусіднього селища, який вийшов збирати принаду для риби. Вона ж сама, коли я побачив її зблизька, лице в лице, з цим пильним і владним поглядом, справила на мене таке захопливе й разюче враження, що я подумав: ця дівчина куди гарніша, ніж мені здавалося! Та й не міг я думати інакше про ту, яка, виявляючи таку мужність, не втратила при тому чарів і принад дівочості. І справді бо: моя дружина все своє незрівнянне життя зберігала [303] старомодну виваженість манер, цю виняткову для жінки рису, завдяки якій ще дужче захоплюєшся її милою невимушеністю.

— У чому річ? — запитала вона.

— Ви йшли просто на Ґреденську драговину! — пояснив я.

— Але ви не з цих країв, — зауважила вона. — Вимова у вас освіченої людини.

— Сподіваюся, що я маю підстави належати саме до цього прошарку, — сказав я, — навіть коли й ходжу в такій одежі.

Але вона своїм жіночим оком уже запримітила шарф у мене на поясі.

— Справді! Вас виказує цей шарф.

— Ви сказали "виказує", — вхопився я за слово. — Отож я був би щиро вдячний вам, якби ви не виказали мене. Я мусив виявити свою присутність заради вас, але коли Нортмор довідається, що я тут, мені може бути непереливки.

— А чи вам відомо, — спитала вона, — з ким ви розмовляєте?

— Невже з дружиною містера Нортмора? — спитав і я. Вона похитала головою. І весь цей час гостро й напружено вдивлялася в моє обличчя. Нарешті вона промовила:

— У вас чесне обличчя. Тож будьте чесним, як ваше обличчя, сер, і скажіть мені, з якою метою ви тут і чого ви боїтесь. Вам здається, ніби я можу зробити щось таке, що обернулося б шкодою для вас? А я гадаю навпаки: це ви маєте більше можливостей зробити щось мені на шкоду. Хоча ні, ви не схожі на такого, хто може вчинити щось недобре. То з якої ж це речі ви, порядна людина, нишпорите, як вивідач, у цій глухій місцині? Скажіть мені, кого ви так ненавидите?

— Нікого я не ненавиджу, — відповів я. —1 нікого не боюся. Мене звати Кесіліс, Френк Кесіліс. Я веду блукацьке життя, бо мені воно до вподоби. Я один з давніх знайомих Нортмора, але ось коли три ночі тому я озвався до нього серед цих пісків, він штрикнув мене в плече кинджалом.

— То це ви були! — скрикнула дівчина.

— Чого він так зробив, я не знаю, та й мене це не цікавить, — мовив я далі, поминувши увагою її слова. — Я маю мало приятелів, і не так легко зближуюся з людьми, але я нікому не дозволю страхати мене. Я поставив намет у Ґреденському лісі ще до приїзду Нортмора сюди, і мій намет стоїть там досі. Коли ви гадаєте, що я здатен заподіяти вам шкоду, ви легко можете мене спекатись. Скажіть йому, що мій намет серед заростей болиголова, і він любісінько зможе зарізати мене вночі.

З цими словами я підніс капелюха на знак прощання і знову подерся на д^ну. Не знаю чому, але мені здавалося, [304] що зі мною повелися вкрай несправедливо, що я герой і мученик, хоча, як розібратися, я не мав чого сказати на свій захист, не мав жодного переконливого аргументу, який виправдовував би мої вчинки. У Ґредені я залишився з цікавості, — цілком природної, але не дуже похвальної, — а що поряд з цим мотивом дедалі більшав і другий, то на той час я ще не зміг би його доладу пояснити тій, яка причарувала моє серце.

Та хоч би там як, а цієї ночі я не міг думати ні про кого іншого, як тільки про неї, і дарма, що й поведінка дівчини, і становище, в якому вона опинилася, викликали підозру, я в глибині душі не мав і крихти сумніву щодо її чесності. Я ладен був життям своїм закластись, що за нею нема жодної догани і що коли таємниця, якою зараз це все повите для мене, розкриється, причетність її до цієї справи знайде своє виправдання і обґрунтування. Щоправда, моя уява відмовлялася дати мені бодай приблизне пояснення, в яких стосунках вона була з Нортмором, та все-таки я не сумнівався у своїх висновках, бо вони спиралися на інтуїцію, а не на розумові докази, і так і заснув тоді з думкою про неї.

Наступного дня дівчина вийшла приблизно о тій самій годині сама, і тільки-но з будинку її не стало видно за дюнами, підійшла на узлісся й покликала мене, але не дуже голосно. Мені було дивно, що вона виглядала блідою як смерть, і дуже збудженою.

— Містере Кесіліс! — гукнула вона. — Містере Кесіліс!

Я ту ж мить вихопився із засідки й скочив з пагорба на діл. Обличчя її зразу випогодилося, коли вона побачила мене.

— Ох! — скрикнула хрипко дівчина, як бува у людини, на душі якої раптом полегшало. — Дякувати Богу, з вами все гаразд! —1 тут-таки докинула: — Я знала, що коли ви живі, то прийдете сюди. — (Чи ж не дивно? Так швидко й мудро природа готує наші серця до великої і довічної спілки, що ми обоє, майбутня дружина моя і я, відчули неминучість цього, хоч був тільки другий день нашого знайомства! Я вже тоді леліяв надію, що вона мене шукатиме, а вона була певна, що знайде мене). — Вам не можна залишатися тут! —хутко додала вона. — Обіцяйте мені, що більше ані одної ночі не ночуватимете в цьому лісі. Ви й не уявляєте, що я пережила: всю ніч я не могла заснути, думаючи про те, яка небезпека вам загрожує.

— Небезпека? — перепитав я. — Небезпека від кого? Від Нортмора?

— Ні, ні, — відказала вона. — Невже ви гадаєте, що я сказала йому щось після цієї вашої розповіді? [305]

— Не від Нортмора? Тоді від кого? І яка це небезпека? — здивувався я. — Мені нема кого боятися.

— Ви не повинні розпитувати мене, — була її відповідь, — бо я не вільна звіритись вам. Просто повірте мені й виберіться звідси. Повірте мені й виїдьте, якомога швидше, швидше, бо життя ваше під загрозою.

Наганяти страху — але в такий спосіб важкувато здихатись юнака, коли він має характер. Моя затятість ще й посилилася після всього того, що сказала дівчина, і я вирішив, що залишитись — це для мене питання честі. А її піклування про мою безпеку тільки скріпило мене на цій думці.

— Не оцініть це, як мою нав'язливість, панночко, — відказав я, — але якщо Ґреден — дуже небезпечне місце, то ви, безперечно, теж ризикуєте, залишаючись тут.

Вона тільки глянула на мене докірливо.

— Ви і ваш батько... — мовив я далі, але вона не дала мені докінчити.

— Мій батько! А звідки ви знаєте, хто мій батько?

— Я бачив вас двох разом, коли ви висадились на берег, — пояснив я і — не знаю чому, але ця відповідь задовольнила і її, і мене, бо воно ж таки була правда. — Але, — поновив я мову, — вам нема чого мене боятись. У вас, очевидно, є причини зберігати таємницю, то повірте ж мені, що я збережу її так само надійно, як би вона була похована зі мною у Ґреденській драговині. Я довгі роки мало з ким спілкуюся, єдиний мій товариш — кінь, але і його, бідолахи, нема зараз біля мене. Тож ви бачите, що цілком можете здатися на моє мовчання. Тільки скажіть мені правду, люба моя леді, — ви в небезпеці?

— Містер Нортмор каже, що ви порядна людина, — промовила вона, — і я повірила в це, коли вас побачила. Я скажу вам лише одне: ви маєте рацію. Ми в страшній, страшній небезпеці, і ви теж зазнаєте цієї небезпеки, лишаючись тут.

— Он як! — озвався я. — То ви чули про мене від Нортмора. І як же він схарактеризував мене?

— Я запитала у нього про вас учора ввечері, — відповіла дівчина. — Я вдала... — вона затнулась на хвильку. — Я вдала, ніби познайомилася з вами колись давно, і говорила вам про нього. Це неправда, але ж я не могла сказати інакше, бо тоді виказала б вас — ви своїм проханням поставили мене в скрутне становище. Але він дуже хвалив вас.

— Якщо так, то... ви дозволите мені запитати у вас одну річ? Ця загроза йде від Нортмора?

— Від містера Нортмора? — скрикнула вона. — О, ні! Це йому самому теж загрожує! [306]

— І ви при цьому пропонуєте мені втекти звідси? — мовив я. — Не надто ж ви високої думки про мене.

— Але навіщо вам лишатись? — спитала вона. — Ви ж не якийсь близький друг наш.

Не знаю, що зі мною сталося цю мить — такого не зазнавав я від самого дитинства, — але мене так образили її слова, що аж защеміло до сліз в очах, хоч я не відводив погляду від дівчини.

— Ні, ні! — швидко додала вона вже інакшим тоном. — Я зовсім не хотіла зробити вам прикрість.

— Це я завдав вам прикрощів, — сказав я і простяг їй руку з таким благальним поглядом, що вона, зворушена, тут-таки простягла мені свою, і то зовсім не формальним жестом. Я хвилинку тримав її долоню й дивився дівчині у вічі. Вона першою вивільнила руку і, забувши про своє прохання й ту обіцянку, яку сподівалася почути від мене, прожогом кинулася геть і навіть не оглянулась. І тоді я зрозумів, що кохаю її, і подумав — думка ця радістю осяяла мені душу, — що й вона вже не байдужа до мене. Опісля безліч разів вона заперечувала це, але щоразу з усмішкою і аж ніяк не серйозно. Що ж до мене, то я певний, що ми не потисли б так щиро одне одному руки, якби вже тоді я не припав їй до серця. Та й, коли вже на те пішло, я не дуже й помилявся, бо, за її власними словами, вона на другий таки день відчула, що кохає мене.

А проте того другого дня ми трималися так, наче між нами не зайшло ніяких змін. Вона підійшла, як і передоднем, до крайлісу і

гукнула мене й стала дорікати, чому я не заберуся з Ґредену, а коли побачила, що я затявся на своєму, почала прискіпливо допитуватись, яким чином мене сюди занесло. Я розповів їй, як ціла низка випадкових обставин привела до того, що я виявився свідком їхньої висадки на берег, а залишитись тут я вирішив почасти тому, що зацікавився Нортморовими гістьми, а почасти через спробу господаря будинку на дюнах убити мене. Щодо першого аргументу, то, боюся, я був не зовсім щирий і дав їй наздогад, що вона завоювала моє серце вже з першої хвилини, як я її побачив. Я полегшую душу, зізнаючись у цьому бодай зараз, коли дружину мою вже покликав Господь і вона тепер знає все, як є, знає, що помисли мої були чисті, коли я так вчинив, бо за життя дружини, хоч це часто муляло мені на сумлінні, я таки не зважився вивести її з омани. Навіть манюсінька невизначеність у такому подружжі, яким було наше, скидається на трояндову пелюстку, що позбавляє принцесу сну.

Від цієї теми ми перекинулись на інші, і я довго розповідав [307] про своє самотнє блукацьке життя, а вона уважно слухала, сама майже не озиваючись. Хоча розмова наша була цілком природна і йшла про зовсім наче байдужі речі, обоє ми відчували приємне збудження. Час зустрічі минув надто вже швидко, і ми, немов за обопільною мовчазною згодою, розлучилися без потиску рук, бо ж кожен знав, що для нас це аж ніяк не порожня формальність.

Наступний день був четвертим днем нашого знайомства; ми зустрілися на тому самому місці, але рано-вранці, і почувалися, мов давні знайомі, хоч обоє були дедалі дужче збентежені. Коли вона знов завела мову про небезпеку, яка мені загрожує, — через що, як можна було зрозуміти, вона вийшла так рано, — я, приготувавши за ніч цілу орацію, заходився розводитись про те, як високо ціную її доброту й увагу до мене, і що досі ніхто ще не цікавився моїм життям і що я до вчорашнього дня й гадки не мав, щоб комусь про це розповідати. Та вона не дала мені докінчити, запально вигукнувши:

— І все-таки якби ви знали, хто я, то не схотіли б і розмовляти зі мною!

Я відповів їй, що це безпідставна вигадка, і що хоча ми зовсім недавно познайомились, вона мені близький друг, — але всі мої протести, здавалося, ще й посилювали її розпач.

-Мій батько змушений переховуватись! — вигукнула вона.

— Люба моя, — відказав я, вперше забувши додати "леді", — це мене зовсім не обходить! Та хай би він хоч і двадцять разів переховувався, чи ж це змінить вас бодай на дрібку?

— Але ж причина! — скрикнула дівчина. — Причина яка! Причина ж... — Вона затнулася на мить. — Ганебна для нас!

Розділ IV

ПРО ТЕ, В ЯКИЙ СПОСІБ МЕНІ СТАЛО ЯСНО, ЩО Я НЕ ОДИН У ҐРЕДЕНСЬКОМУ ЛІСІ

Ось історія моєї дружини, як вона виклала її мені крізь сльози й схлипування.

Звати її було Клара Гадлестон — це звучить чудово в моїх вухах, але ще чудовіше ім'я Клара Кесіліс, яке вона мала довгі й, дякувати Богові, щасливіші свої літа. Батько Кларин, Бернард Гадлестон, був власником чималого банківського закладу. Багато років тому йому не повелося у справах, і він, щоб не збанкрутувати, мусив удатись [308] до ризиковних, а врешті й кримінальних оборудок. Зусилля ці, однак, виявилися марні, справи його щодалі більш заплутувались, і кінець кінцем він втратив і своє багатство, і добре ім'я. Десь коло цього часу Нортмор став наполегливо, хоч і без особливого успіху, залицятись до його дочки. Знаючи це, саме до нього й звернувся Бернард Гадлестон у

найскрутнішу годину. Невдаха накликав на себе не тільки матеріальну руїну й безчестя і переслідування закону. Мабуть, він би з легкою душею сів до тюрми. Чого він боявся, що позбавляло його нічного сну й змушувало прокидатись у холодному поту, — то це страх потаємного, раптового й підступного замаху на життя. Тим-то він надумав забитись на край світу, втекти на один з островів на півдні Тихого океану, сподіваючись дістатись туди Нортморовою яхтою "Рудий ерл". З цією метою батько з дочкою тайкома сіли на борт яхти десь на березі Валлії, звідки їх приставили до Гредену, де вони мали зачекати, поки яхту переобладнають для далекого плавання і забезпечать належними припасами. Клара не сумнівалася, що її майбутнє одруження з Нортмором має бути свого роду відшкодуванням йому за цю послугу. Недарма Нортмор, загалом витриманий і ґречний з нею, декілька разів дозволяв собі зайве і в словах до дівчини, і у вчинках.

Слухав я Кларину розповідь, мушу сказати, з напруженою увагою і багатьма додатковими запитаннями силкувався з'ясувати для себе, чим викликано таємничі страхи її батька. Проте намарно. Клара й сама виразно не уявляла, якого роду ця загроза, звідки вона постала. Батькові тривоги були ненаграні й доводили його до фізичної виснаги, він уже не раз подумував, чи не здатись на ласку закону, щоб уже як буде, хай так і буде. Але потім таки відмовився від цього заміру, впевнившись на думці, що навіть міцні мури наших англійських в'язниць не захистять його від переслідувачів. Батько незадовго до свого краху мав численні ділові зв'язки з Італією та італійцями, що мешкають у Лондоні, — і ось ці зв'язки, припускала Клара, якимсь чином були дотичні до тих переслідувань, що їх старий остерігався. Він бо страшенно переполошився, коли побачив матроса-італійця на борту "Рудого ерла", і раз у раз гірко дорікав за це Нортморові. Той пояснював, що Беппо (так звали того моряка) — чудовий хлопець, що він на нього покладається, як на самого себе, але старий відтоді затявся на тому, що все пропало, що це тільки питання часу і що Беппо спричинить його загибель.

Уся ця історія видалась мені маячнею розладнаної знегодами свідомості. Старий, певно, зазнав чималих збитків у своїх італійських пертрактаціях, отож тим йому [309] гидко навіть бачити будь-якого італійця, і не дивно, що саме представник цієї нації виступає уособленням його страхів у нічних мареннях.

— Що вашому батькові треба, — зауважив я, — так це путнього лікаря і заспокійливі краплі.

— Добре, а містер Нортмор? — заперечила Клара. — Він не мав ніяких збитків, але його теж проймають ці страхи.

Я не міг не засміятися з цієї простоти душевної.

— Люба моя, — сказав я, — з ваших слів цілком ясно, якої винагороди він сподівається. А в коханні будь-які засоби дозволені, затямте. Тож коли Нортмор підігрує страхам вашого батька, то це зовсім не тому, що боїться якогось там італійця, а тому що він закоханий до нестями в чарівну англійку.

Тоді Клара нагадала мені, як Нортмор накинувся на мене той вечір, коли вони зійшли на берег, і цього я вже ніяк не міг пояснити. Коротше кажучи, переговоривши, ми зійшлись на тому, що я негайно ж подамся до рибальського селища Ґреден-Вестер, перегляну всі газети, які зможу там знайти, і спробую дошукатись, чи нема якихось реальних підстав для цих безугавних страхів. А наступного ранку, о цій самій годині й на цьому самому місці доповім про все Кларі. Вона вже не згадувала цим разом про мій від'їзд, та, власне, й не приховувала, що думка про мою близьку присутність тішить її і підтримує на дусі. Коли ж говорити за мене, то я не покинув би дівчини, хоч би вона й навколішки цього благала.

До Ґреден-Вестера я дістався ще перед десятою годиною ранку (в ті часи з мене був такий вправний ходак, що ну!), а до селища було, як я

вже, здається, казав, трохи більше семи миль — чимала прохідка вгинистим дерном. Селище це одне з найпохмуріших на тамтешньому узбережжі, і до цього мало що можна додати. Є там церковка в улоговині, жалюгідна гавань криється між скель, на яких розбилося багато рибальських човнів, повертаючись із моря. З півсотні кам'яних хатин стоять понад берегом і на двох вуличках, одна з яких тягнеться від пристані, а друга відходить від першої під прямим кутом; на перехресті їх міститься почорніла й непривабна таверна, що править за готель.

Вбраний цей раз відповідніше до свого соціального статусу, я найперше завітав до місцевого пастора, що мешкав у будиночку біля цвинтаря. Він пізнав мене, хоч ми бачилися понад дев'ять років тому, і довідавшись, що я мандрую пішки й давненько не чував ні про які події у світі, охоче вділив мені оберемок газет за останній місяць. З ними я й завернув до таверни, де, замовивши сніданок, став переглядати їх, чи не знайду чогось на тему "Банкрутство Гадлестонового Банку". [310]

Виглядало на те, Що справа ця була вельми скандальна. Свої вклади втратили тисячі клієнтів, а один навіть застрелився, коли оголосили припинення платежів. Дивно, що читаючи про все це, я й далі симпатизував радше містерові Гадлестону, аніж його жертвам, настільки мене опосіло кохання до моєї майбутньої дружини. Як водиться, була визначена й винагорода тому, хто допоможе затримати збанкрутілого банкіра, а що банкрутство визнали злісним і громадське обурення набрало широкого розмаху, то й сума винагороди виявилась чимала — цілі 750 фунтів стерлінгів. Повідомлялося, що втікач прихопив із собою значні кошти. Ходили різні чутки про його місцеперебування: то його бачено в Іспанії, то він криється десь між Манчестером і Ліверпулем чи на березі Валлії; а наступного дня з'явилася телеграма про те, що він прибув чи то до Куби, а чи Юкатану*. Та в усіх цих повідомленнях не було ані згадки про італійців і ніякого натяку на таємницю.

Проте в останньому номері газети я натрапив на одну не зовсім ясну інформацію. У ході перевірки справи про банкрутство виявили сліди

багатотисячної суми, вкладеної свого часу в Гадлестонів банк невідомо ким і так само таємничо зниклої невідомо куди. Вкладника згадувалося тільки раз, та й то під ініціалами, Д.Х."; вклад, очевидно, було внесено років шість тому, під час великого спаду в економіці. Поголос твердив, ніби вкладник цей, можливо, якась помітна особа з королівського роду. "Припускають, що боягузливому пройдисвітові, — так, оскільки я пам'ятаю, назвали втікача в одній редакційній статті, — пощастило втекти, приховавши велику частину цього таємничого вкладу, який і досі в його руках".

Я все ще розмірковував про цю інформацію, силкуючись приточити її до тієї загрози, якої побоювався містер Гадлестон, коли до таверни ввійшов якийсь чоловік і замовив хліба та сиру — говорив він з виразним чужинецьким акцентом.

— Siete Italiano? — звернувся я до нього.

— Si, signor(1), — відповів він.

1. — Ви італієць? — Так, добродію (італ.).

Я зауважив, що це рідкісна річ — перестріти італійця так далеко на півночі. Чужинець на мої слова знизав плечима й відказав: людину куди тільки не заносить у пошуках роботи! Але яку роботу він сподівався знайти у Ґреден-Вестері — це вже було вище мого розуміння. Думка ця, однак, неприємно [311] вразила мене, і я спитав господаря таверни, коли розплачувався з ним, чи він коли-небудь зустрічав італійців у своєму селищі. Господар відповів, що раз бачив кількох норвежців, урятованих шлюпкою з Колдгевена, коли у них розбилося судно біля мису Ґреден.

— Ні, — заперечив я, — я питаю за італійців, як оце той, що тільки-но купував у вас хліба й сиру.

— Що? — скрикнув таверник. — Оцей чорняк з білими зубами? То він 'талієць? Ну, такого я вперше в житті бачу, та, мабуть, і востаннє.

Він ще не скінчив говорити, коли я, підвівши очі й глянувши на вулицю, побачив, як за півсотні кроків там стоять троє чоловік і про щось повагом розмовляють. Один з них був недавній відвідувач таверни; інших двоє, судячи з вродливих смаглявих облич і м'яких капелюхів, очевидно, належали до тієї самої нації. Довкіл них уже зібрався гурт сільських дітлахів, передражнюючи зайшлих беззмістовним джерготанням та помахами рук. Ця трійця здавалася явно чужорідним дивоглядом на цій похмурій брудній вулиці, під цим хмарним сірим небом, і я щиро визнаю, що моя недовіра до обґрунтованості страхів містера Гадлестона цю мить враз і назавжди розвіялася. Мені вільно було подумки знаходити які завгодно рації, але я не міг заперечити того, що побачив навіч, і хоч-не-хоч теж перейнявся жахом перед італійцями.

Ще до того, як я віддав газети пасторові, день уже був на схилку. Довіку не забуду тієї моєї зворотної дороги через трав'янисті дюни. Холодало неабияк, рвучкий вітер шарудів сухотрав'ям у мене під ногами, напливами сіявся дрібний дощ, а з моря насувалося величезне громаддя хмар. Більш гнітючого вечора годі було й уявити, і чи то під впливом негоди, а чи тому, що мої нерви були вкрай напружені від почутого й побаченого, але думки в мене снувалися такі самі похмурі, яким було й усе довкілля.

З горішніх вікон будинку на дюнах можна було оглядати чималу частину піщаних горбів з боку Ґреден-Вестера. Тож аби не потрапити комусь на око, доводилося перше йти берегом, а далі заглибинами поміж вищих дюн звертати вбік, у напрямку до узлісся. Сонце вже майже сідало, була пора відпливу і всі сипкі піски відкрилися. Я прошкував над цими пісками, заглиблений у понурі думки, коли раптом вражено застиг на місці, помітивши сліди людських ніг. Вони йшли рівнобіжно з моєю дорогою, тільки набагато ближче до стяги пісків, а не вище над берегом, не там, де вже росла трава. Приглянувшись до

слідів, я відразу з розміру їх і обрису зрозумів, що тут був хтось незнайомий ні мені, ні тим з будинку. [312]

Ще й більше: з того, як нерозважливо ступав незнайомець понад самим краєчком смертельно небезпечних пісків, незаперечно було ясно, що це взагалі нетутешній, коли він не знає, яку лиху славу мають Ґреденські піски.

Крок за кроком я йшов побіч тих слідів, аж поки за чверть милі далі побачив, як вони уриваються біля південно-східного краю Ґреденської драговини. Хоч би хто то був, але саме тут той бідолаха загинув. Одна-дві чайки, які, можливо, були свідками його загибелі, кружляли над тим місцем, сумовито покрикуючи, як то їм звично. Сонце останнім зусиллям прорвалося крізь хмари й освітило тьмяно-пурпуровим світлом усю просторінь рухливих пісків. Якусь часину я стояв на місці, на душі у мене було мулько й гнітюче від власних думок і від незборного та всевладного подиху смерті. Пригадую, я ще запитував себе, скільки часу тривала ця трагедія і чи почули в будинку передсмертні крики жертви. Аж урешті, опанувавши себе, я вже зібрався рушати далі, коли нараз незвично шалено рвонув вітер, і я побачив, як, високо знімаючись у повітря, а то плавно черкаючи пісок, несеться м'який чорний фетровий капелюх, трохи стіжкуватий формою — точнісінько такий, як я недавно бачив на головах італійців у селищі.

Мені здається, у мене вирвався тоді якийсь вигук, хоч я не певен. Вітер гнав капелюха до берега, і я оббіг заворот трясовини, щоб схопити його, коли він буде близько. Порив вітру вщух, і капелюх приземлився на хвильку на сипких пісках, тоді вітер знявся знову й перекинув капелюха на землю за кілька ярдів від мене. Можете собі уявити, як цікаво було мені взяти його до рук! Капелюх був приношений, — в усякому разі, більше, ніж ті, які я бачив на італійцях. Підшивка була червона, з маркою фірми, назву якої я забув, і місця виробництва — Venedig. Цим словом (воно ще тримається у мене в голові) австріяки називали чудове місто Венецію, яка на той час і довго ще по тому входила до їхніх володінь.

Я був настраханий до глибини душі. З усіх боків мені ввижалися італійці, і вперше — але можу сказати: і востаннє — у моєму житті мене охопило те, що зветься панічний жах. Я ще не знав, чого, власне, маю боятись, але, зізнаюся, страшенно боявся і насилу змусив себе вернутись до мого ніяк не захищеного самотнього пристанища в лісі.

Там, не наважуючись розпалити вогонь, я поїв холодної вівсянки, що лишилася з учорашнього вечора, і, таким чином трохи втамувавши голод і заспокоївшись, викинув з голови усі химерні страхи й поклався спати.

Скільки часу я спав — не можу сказати, але прокинувся від раптового зблиску світла просто в обличчя. Цей зблиск [313] розбудив мене, мов удар. Вмить я звівся на коліна. Але світло зникло так само раптово, як і з'явилося. Довкола стояла суцільна темрява. А що з моря, наче гарматними пострілами, бурхав шквальний вітер і хлющав дощ, то за цими звуками ніяких інших і не можна було розчути.

Минуло, мабуть, з півхвилини, поки я прийшов до тями. Якби не дві обставини, я б міг подумати, що пробудився від якоїсь змори, навдивовижу реальної. По-перше, зав'язку на вхідному клапані намету я ретельно зав'язав, лягаючи спати, а тепер вона була розв'язана. І по-друге, я все ще відчував гострий запах, що виключає будь-яку галюцинацію,— гарячого металу й гасу. Висновок міг бути лише один. Мене хтось розбудив, бликнувши в обличчя потайним ліхтарем. Це був короткий спалах на одну мить. Хтось невідомий побачив моє обличчя і подався геть. Я запитав себе, які мотиви були такої дивної поведінки, і відповідь постала сама собою. Незнайомець, хоч би хто він там був, думав, що впізнає в мені когось, але не впізнав. Було ще одне запитання, на яке я не знаходив відповіді, власне, боявся її висловити: якби він упізнав у мені того, кого шукав, то що він зробив би?

Страхи мої за себе самого зараз же розвіялися, бо я побачив, що до мене завітали помилково, але воднораз я усвідомив, наскільки страшніша небезпека чигає на тих, хто в будинку. Треба було добре

опанувати себе, щоб податись крізь густі зарості навколо мого пристанища, але я таки подався і став напомацки пробиратися в тому напрямку, де дюни, — по мені періщив дощ, мене оглушував і збивав з ніг шмалкий вітер, на кожному кроці я міг наткнутися на причаєного ворога. Темінь була така цілковита, що якби мене оточило ціле військо, я цього не помітив би. А шквал був такий ревучий, що слух, як і зір, не могли мені стати ані в найменшій пригоді.

Решту цієї ночі, якій, здавалося, кінця-краю не буде, я снував попід будинком, не бачачи ні душі й не чуючи нічого, крім зграйного суголосся вітру, моря і дощу. Крізь шпарину у віконниці одного з горішніх вікон цідився промінчик світла і він один був мені за товариша аж до настання світанку.

Розділ V

ПРО ЗУСТРІЧ НОРТМОРА З КЛАРОЮ ТА МНОЮ

З першими проблисками світання я відступив з відкритої місцини до своєї звичайної засідки серед пісків, щоб там діждатись появи майбутньої дружини. Ранок був тьмяний і [314] буряний, і навіював невеселі думки. Вітер передсвітом стих, а тоді розходився знову, налітаючи поривами від берега; море почало втихомирюватись, але злива й далі лютувала немилосердно. На всьому обширі дюн не видно було живої душі, хоч я був певен, що десь поблизу криються вороги. Спалах світла з ліхтаря, яким раптово бликнули мені в очі, розбудивши зі сну, і капелюх, пригнаний до берега вітром від Ґреденської драговини, досить переконливо свідчили про те, в якій небезпеці Клара й інші в домі.

Було, мабуть, пів на восьму чи трохи ближче до восьмої, коли я побачив, що двері будинку відчинилися й вийшла дорога моя дівчина, поспішаючи до мене крізь дощ. Я перестрів її на березі ще до того, як вона дійшла до смуги пісків.

— Мені так важко було вийти! — вигукнула вона. — Ніяк не хотіли пускати мене на прогулянку в таку негоду.

— Кларо, — промовив я, — а ви не боїтеся?

— Ні, — відповіла вона так просто, що мені аж на серці полегшало.

Моя бо дружина була найхоробріша й найгарніша з жінок; скільки я знаю з власного досвіду, ніколи ці дві риси не були притаманні тій самій особі, а ось вона їх обидві мала, і у неї рідкісна сила духу поєднувалася з привабливістю та красою.

Я розповів їй усе, що розвідав і зазнав протягом попереднього дня й ночі, але вона, хоч і зблідла лицем, зберегла позірний спокій.

— Тож ви бачите, що мені ніщо не загрожує, — докінчив я свою розповідь. — Вони нічого проти мене не мають, бо якби мали, я б уже вночі став небіжчиком.

Клара поклала руку мені на плече.

— А я спокійнісінько спала й ні про що не здогадувалась! — скрикнула вона.

Мене пройняло захватом, як прозвучали в неї ці слова. Я обійняв Клару й пригорнув, і ми не встигли й отямитись, як і друга її рука була в мене на плечах, а уста наші зійшлися в поцілунку, хоч ми ще жодного слова не сказали про кохання. Я й досі пам'ятаю отой доторк до її щоки, холодної і вологої від дощу, і багато разів опісля, коли вона вмивала обличчя, я цілував її на згадку про той ранок на березі. Тепер, коли її вже немає зі мною, і я докінчую свою земну прощу сам-один, я згадую ті наші давні пестощі й глибоке чуття та щирість, які єднали нас, і мені куди легше терпіти теперішні мої знегоди.

Ми простояли так, може, кілька секунд — час у закоханих швидко збігає, — коли раптом здригнулися, почувши вибух сміху поруч. Це не були природні веселощі, а щось таке, за [315] чим криється гнів. Ми обоє здригнулися, — я, все ще тримаючи лівою рукою Клару за стан, а вона, і не пробуючи відсторонитись, — і побачили на березі за декілька кроків Нортмора: в^н стояв, понуривши голову, руки заклавши за спину, а ніздрі його аж побіліли від люті.

— А-а! Кесіліс! — озвався він, побачивши моє лице.

— Він і є, — відказав я зовсім не збентежено.

— Оце так, міс Гадлестон, — мовив він далі — повільно, але злостиво, —так ви дотримуєтесь обіцянки, даної своєму батькові й мені? Отакою мірою цінуєте ви життя свого батька? І вас настільки засліпив цей молодий добродій, що ви ладні знехтувати своє чесне ім'я, і добропристойність, і звичайнісіньку навіть обережність?..

— Міс Гадлестон... — спробував я урвати його, але він крутнувся в мій бік і кинув брутально:

— А тобі хай заціпить! Я звертаюся до цієї дівчини.

— Ця дівчина, як ти її називаєш, — моя дружина! — вигукнув я, і Клара ще ближче пригорнулась до мене на знак того, що схвалює мої слова.

— Твоя хто?! — вереснув Нортмор. — Ти брешеш!

— Нортморе, — відказав я, — ми всі знаємо, яка в тебе скажена вдача, але я не з тих, кого проймають твої образи. Тож раджу тобі говорити тихіше, бо я певен, що нас тут більше, ніж троє.

Він оглянувся на всі боки, і я помітив, що моє зауваження трохи остудило його запал. .

— Що ти маєш на увазі? — спитав він. Я відповів одним словом:

— Італійці.

Він круто лайнувся і перевів погляд на Клару.

— Містер Кесіліс знає все, що я знаю, — сказала моя майбутня дружина.

— А мені треба знати, — гостро мовив Нортмор, — якого біса містер Кесіліс заявився сюди і якого біса цей Кесіліс тут робить! Ти кажеш, що ви одружені, — та я не вірю цьому. Але якщо так, то Ґреденська драговина швидко розлучить вас — на це стане чотири з половиною хвилини, Кесілісе. Я маю приватне кладовище для своїх друзів!

— В італійця на це пішло трохи більше часу, —зауважив я.

Він глянув на мене й хвильку розгублено помовчав, а тоді майже чемно попросив пояснити, на що я натякаю.

— Ти маєш деякі переваги в цій грі, Кесілісе, — докинув він. Я, звісно, задовольнив його прохання, і він вислухав мене, лише час від часу перепиняючи вигуками, коли я розповідав, як опинився в Гредені, та як він мало не заколов мене [316] кинджалом того вечора, коли вони зійшли на берег, та як я побачив і почув італійців.

— Отже, так, — констатував він, коли я скінчив. — Тепер усе ясно, ніяких сумнівів. ї що, насмілюся запитати, ти збираєшся далі робити?

— Збираюся залишитись тут, щоб стати вам у пригоді, —відказав я.

— А ти таки зух, — озвався він з якоюсь особливою інтонацією.

— Та вже ж не страхопуд, — у тон йому відповів я.

— Отже, наскільки я зрозумів, — провадив він далі, — ви, виходить, одружені? І ви зважитесь сказати мені це просто в обличчя, міс Гадлестон?

— Ми ще не одружені, — відказала Клара, — але одружимося, як тільки буде перша для цього нагода.

— Браво! — скрикнув Нортмор. — А як же угода? Хай йому біс, але ж ви не дурна, жіночко, і з вами можна говорити без манівців. То як же з нашою угодою? Ви знаєте незгірш за мене, що від цього залежить життя вашого батька! Досить мені умити руки й відійти вбік, як йому переріжуть горло ще до ночі.

— Це правда, містере Нортморе, — анітрохи не знітившись, відповіла Клара, — але ви цього ніколи не зробите. Ви пішли на угоду, яка не личить джентльменові, та все-таки ви джентльмен, і не покинете людину, якій самі ж зохотилися допомогти.

— Он як! — мовив він. — То ви гадаєте, що я надам вам свою яхту задурняк? Ви гадаєте, що я важитиму своїм життям і свободою просто так, з любові до старого джентльмена? А тоді ще, чого доброго, буду дружбою на вашому весіллі, га? Що ж, — докинув він, — можливо, ви не дуже й помиляєтесь. Але спитайте ось Кесіліса. Він знає мене. Чи ж така я людина, якій можна довіряти, на яку можна покластись? Чи такий я вже перебірливий у засобах? І добрий?

— Я знаю, що ви багато говорите, і часом, здається, плещете казна-що, — відповіла Клара, — але ж ви таки шляхетна людина, і я анітрохи не боюся.

Він подивився на неї якось напрочуд схвально й навіть захоплено, а тоді обернувся до мене:

— Невже ти гадаєш, що я поступлюся нею без боротьби, Френку? — запитав він. — Я не криючись кажу тобі: стережися! Коли наступного разу ми зітнемося...

— Тобто втретє, — посміхаючись урвав я його.

— Атож, втретє, так і є, — погодився він. — Я й забув. Що ж, утретє, — але тоді вже як кому поталанить. [317]

— Ти хочеш сказати, що за третім разом ти гукнеш на поміч команду з "Рудого ерла"? — спитав я.

— Ви чуєте, що він каже? — мовив він, звертаючись до моєї майбутньої дружини.

— Я чую, як двоє чоловіків розбалакують, мов боягузи, —сказала вона, — Я стала б зневажати себе, якби подумала або заговорила так, як ви. Та й ні один з вас не вірить жодному слову з того, що каже, а це ще більша дурість і гидота.

— Оце козир-дівка! — скрикнув Нортмор. — Але вона ще не місіс Кесіліс. Я змовкаю. Ще не мій час говорити.

У цю мить моя майбутня жінка здивувала мене.

— Я залишаю вас тут, — раптом заявила вона. — Мій батько надто довго сам. Але затямте: ви повинні бути друзями, бо ви обоє мої добрі друзі.

Згодом вона пояснила мені, чому тоді так повелася. Вона була певна, що ми без кінця сваритимемось при ній, і, здається, таки мала рацію, бо коли її не стало, ми зразу ж перейшли на довірчий тон.

Нортмор подивився їй услід, як вона переходила через дюну.

— Незрівнянна жінка у світі! — вигукнув він з прокляттям. — Щоб отак вчинити!

Я, зі свого боку, скористався цією нагодою, аби з'ясувати ситуацію.

— Слухай-но, Нортморе, то ми справді у крайній притузі?

— Таки так, хлопче, — погодився він, значливо дивлячись мені у вічі. — Всі сили пекельні проти нас, це правда. Хочеш вір мені, хочеш ні, але я боюся за своє життя.

— Скажи мені одну річ, — звернувся я. — Чого вони так ув'язалися, ці італійці? Чого їм треба від старого Гадлестона?

-То ти не знаєш? — скрикнув Нортмор. — Старий негідник мав у банку гроші карбонарів*, двісті вісімдесят тисяч, і, звичайно, процвиндрив їх, граючи на біржі. Ці гроші потрібні були для повстання десь там у Тридентіно чи Пармі*, тож повстання не вигоріло, і вся та осяча команда рвонула на ловитву Гадлестона. Нам ще пощастить, коли ми живцем з цього виберемось.

— Карбонари! — вигукнув я. — То старий таки добряче влип!

— Атож, — погодився Нортмор. — А тепер слухай сюди: я вже казав, що ми у пастці, і, щиро кажучи, мене радує твоя допомога. Якщо я не зможу врятувати Гадлестона, то вже дівчина будь-що-будь мусить уціліти. Ходім до нас у будинок, і ось тобі моя рука: я діятиму як твій друг, допоки старого не врятуємо або він не загине. Але, — докинув він,

— після цього [318] ти знов стаєш моїм суперником, і я перестерігаю тебе: тоді стережись!

— Згода! — відказав я, і ми потисли один одному руки.

— А тепер гайда в нашу фортецю, — мовив Нортмор і рушив поперед мене до будинку.

Розділ VI

ПРО МОЄ ЗНАЙОМСТВО З КЛАРИНИМ БАТЬКОМ

Впустила нас у будинок Клара, і мене вразило, як дбайливо й надійно там залагодили все для оборони. Легко відсовувана, але потужна перепона, що могла витримати будь-який натиск, підпирала двері; а їдальню — я це помітив, хоч вона була ледь освітлена благенькою лампою, — укріпили ще вигадливіше: віконниці обшили дошками, підперли засувами й розпірками, які, своєю чергою, трималися на цілій системі підпор та поперечок, що з них декотрі впиралися в підлогу, декотрі в стелю, а інші — у протилежні стіни. Це був добре продуманий потужний зразок теслярської майстерності, і я не приховував свого захоплення ним.

— Моя конструкція, — пояснив Нортмор. — Пам'ятаєш оті дошки в садку? Так оце з них.

— Я й не знав, що у тебе стільки талантів.

— Ти маєш зброю? — мовив він далі, показуючи на цілий ряд рушниць та пістолетів, бездоганно вишикувати попід стіною і розкладених на буфеті.

— Дякую, — відказав я. — Від часу нашої останньої зустрічі я не ходжу без зброї. Але, як по правді, то я нічого не їв після вчорашнього вечора.

Нортмор дістав шматок холодного м'яса, до якого я ревно припав, і пляшку пристойного бургундського, якому я, промокши до щирця, теж віддав належне. Я завжди з принципу досить помірковано дивився на спиртне, але принцип повинен знати своє місце, тож за цієї трапези я спорожнив пляшку на три чверті. Процес споживання їжі, однак, не завадив мені й далі захоплюватись рівнем оборонної підготовки будинку.

— Ми можемо витримати справжню облогу, — зауважив я.

— Та-ак, — протяг Нортмор, — коротку облогу, можливо, й справді. Непокоїть мене не опірна спроможність наша — цілковита безвихідь, ось що вбиває. Якщо ми почнемо стріляти, то хоч яка навкруги безлюдна місцевість, а хтось [319] таки почує постріли, і тоді... Що ж, тоді однаково, чи вмер, чи подавився — або в тюрму посадять по закону, або карбонари вб'ють без закону. Отакий вибір. Збіса кепська справа, коли закон проти тебе, я так і кажу старому джентльменові нагорі. Він і сам не інакше думає.

— До речі, а що він за один? — поцікавився я.

— О, він! — скрикнув Нортмор. — Поганець, яких світ не бачив. Про мене, нехай би його хоч і завтра повісили всі чорти, що водяться в Італії. Я не задля нього встряв у це. Ти розумієш? Я уклав угоду, що дістану руку цієї панночки, і від свого не збираюся відступитись.

— Це, між іншим, мені ясно, — сказав я. — Але як сприйме містер Гадлестон мою появу?

— Можеш це полишити на Клару, — відказав Нортмор. Я був би відважив йому ляпаса за таку фамільярну

згадку імені дівчини, але доводилося поважати умови перемир'я, яких, до слова, не порушував і Нортмор, тож поки триватиме небезпека, ані хмаринка не повинна була затьмарити наші взаємини. Нортморові щодо цього я, щиро кажу, нічого не можу закинути, та й на самого себе дивлюсь не без гордощів, згадуючи свою тодішню поведінку. Тим більш, коли зважити, що ніколи ще двоє чоловіків не опинялися в такому делікатному й дражливому становищі.

Впоравшись з їжею, я провадив далі оглядини першого поверху. Ми з Нортмором перемацали всі підпірки біля кожного вікна, де-не-де щось там трохи підправили, і удари молотка звучали страхітливо лунко на весь будинок. Пригадую, я запропонував зробити стрільниці, але він сказав, що їх уже пробито у віконницях на другому поверсі. Оглядини ці були не дуже приємні й тільки додали мені похмурого настрою. Захищати двоє дверей і п'ять вікон мали всього четверо чоловік, враховуючи й Клару, тоді як ворогів хто й зна скільки може бути. Я поділився своїми сумнівами з Нортмором, а він незворушно висловив повну згоду зі мною.

— До ранку, — сказав він, — нас усіх заріжуть і поховають у Ґреденській драговині. Як на мене, це неминуче.

Я не міг не здригнутись на згадку про сипкі піски, але звернув увагу Нортмора на те, що мене ж у лісі не зачепили вороги.

— Не обманюйся, — відказав він. — Тоді ти не був спільником старого джентльмена, а тепер ти в тому самому човні, що й він. Драговина засмокче нас усіх, запам'ятай мої слова.

Мене знов пойняли страхи за Клару, і якраз у цю мить пролунав її любий голос — вона кликала нас нагору. Нортмор показав мені дорогу, і

коли ми піднялись на другий поверх, [320] постукав у двері кімнати, яку звичайно називали "дядечковою спальнею", бо ж будівничий цієї споруди призначив її спеціально для себе.

— Заходьте, Нортморе, заходьте, любий Кесілісе, — почувся голос із кімнати.

Нортмор розчахнув двері й пропустив мене першим. Увійшовши, я ще встиг помітити, як дівчина прослизнула бічними дверима до суміжного кабінету, перетвореного на її спальню. Ліжко, яке раніше стояло просто під вікном, тепер переставили до протилежної стіни, і в ньому сидів Бернард Гадлестон, збанкрутілий банкір. Хоч я тільки мигцем бачив його при хитливому світлі ліхтаря на дюнах, але зразу ж упізнав. Обличчя в нього було подовгасте й жовтаве, з довгою рудою бородою і бурцями. Ніс, на якому був слід перелому, і широкі вилиці робили його подібним до якогось калмика, а ясні очі горіли гарячковим збудженням. На голові він мав чорну шовкову тюбетейку, а перед ним на ліжку лежала величезна Біблія з окулярами в золотій оправі на розгорнутій сторінці, і на етажерці обік громадився стос інших книжок. Від зелених штор падав якийсь мертвецький відсвіт на його щоки; обтиканий подушками, він сидів, так зігнувшись довготелесим тулубом, що борода звисала нижче колін. Я певний, що якби не помер він інакшою смертю, то однаково його спіткало б те саме від сухот — хіба, може, кількома тижнями пізніше.

Він простяг до мене руку — довгу, сухорляву й неприємно волохату.

— Прошу, прошу, містере Кесіліс, — мовив він. — Ще один захисник... кахи! Ще один захисник. Друг моєї доньки, містер Кесіліс, завжди для мене жаданий гість. Як вони зійшлися круг мене, друзі моєї доньки! Хай Бог має їх у своїй опіці й віддячить їм усім за це!

Я, звичайно, теж простяг йому руку, бо й не випадало інакше, але співчуття, яке я ладен був виявити до Клариного батька, розвіялося ту ж мить, як я його побачив і почув його лестиву й нещиру мову.

— Кесіліс порядний чоловік, — промовив Нортмор. — Він вартий десятьох.

— Так я й чув, — гаряче підхопив містер Гадлестон, — моя дівчинка мені казала. Ах, містере Кесіліс, мої переступи, як бачите, виходять мені боком! Недобре я повівся, недобре, але ж я й каюся за свої гріхи. Ми усі мусимо кінець кінцем постати перед судом Господнім, містере Кесіліс. Я вже й припізнився, але являюся таки з упокореною душею.

— Ет, пусті балачки! — нецеремонно урвав його Нортмор.

— Ні, ні, любий Нортморе! — скрикнув банкір. — Не кажіть цього, не пробуйте збити мене. Ви забуваєте, мій любий, дорогий юначе, забуваєте, що, може, мене вже сю ніч забере до себе Господь.

На його збудження гидко було дивитись, але й Нортмор поводився нетактовно: я добре знав і осуджував його скептичне ставлення до віри, тож мене обурювало, коли він брав на глузи покаянний настрій старого грішника.

— Облиште, любий Гадлестоне! — мовив Нортмор. — Ви несправедливі до себе. Ви душею і тілом віддані цьому світові й опанували всі гріхи ще перед тим, як я прийшов на світ. Сумління ваше видублене, як південноамериканська шкіра, ви тільки забули видубити свою печінку, отож звідси, повірте, всі ваші гризоти.

— Пустун, ну й пустун! От же капосник! — сказав містер Гадлестон, покивуючи пальцем. — Я не чистоплюй, та хоч до чого тільки я вдавався, але ніколи не відкидав повністю кращих почуттів. Я був поганець, містере Кесіліс, не заперечую, та це почалося після смерті

дружини, а ви знаєте, як воно доводиться вдівцеві. Я грішний, не скажу: ні, але я знав міру й через це зберігав надію. І коли вже торкатись цього, то... Та що це? —він раптом урвав мову, рука його піднеслась угору, пальці розійшлися, на обличчі з'явилася зосередженість і проступив страх. — Ні, хвала Богу, це лише дощ! — додав він за хвильку, зітхнувши з величезною полегкістю.

Кілька секунд він лежав на подушках, як людина, що ось-ось має зімліти. А потім зібрався на дусі й трохи тремтячим голосом заходився знов дякувати мені, що я збираюся взяти участь в його обороні.

-Одне запитання, сер, —сказав я, коли він змовк на хвильку. — Це правда, що гроші й тепер при вас?

Йому наче було не до шмиґи моє запитання, але він неохоче, а таки визнав, що й справді має трохи грошей.

— Гаразд, — мовив я далі, — однак це їхні гроші, чи не так? То чом би їх і не віддати їм?

— На жаль! — відказав він, похитавши головою. — Я вже це пробував, містере Кесіліс. Якби ж тільки за це йшлося! Але вони жадають крові.

— Ви трохи недоговорюєте, Гадлестоне! — вкинув слово Нортмор. — Вам треба було б сказати, що ви пропонували сплатити суму на двісті тисяч меншу, ніж ваш борг їм. Різниця солідна, — це, Френку, те, що вони називають кругленькою сумою. Тож, як бачимо, ці хлопці мають слушність на свій італійський лад, і, як їм здається, так і мені, що вони цілком можуть дістати одне й друге, коли вже заповзялись, — і гроші, і кров, їй-Богу, — і тоді все буде гаразд. [322]

— А ці гроші в домі? — спитав я.

— Так, хоч радше б їм бути на дні моря, — сказав Нортмор, а тоді враз: — Та що це ви мені гримаси корчите? — гаркнув він на містера Гадлестона, до якого я саме стояв спиною. — Ви боїтесь, що він вас викаже?

Містер Гадлестон поспішив запевнити, що нічого такого й близько не думав.

— Ну, добре, добре, — зневажливо махнув рукою Нортмор. — Коли й далі так піде, ви обриднете нам. То що ти хотів сказати? — обернувся він до мене.

— Я хотів запропонувати одну річ на сьогодні, — мовив я. — Винесім усі ці гроші, скільки їх є, надвір і покладім перед дверима будинку. І якщо карбонари прийдуть — що ж, це їхні гроші.

— Ні, ні! — закричав містер Гадлестон. — Це не так! Вони не їхні! Їх треба пропорційно поділити між усіма моїми кредиторами.

— Слухайте, Гадлестоне, — озвався Нортмор, — не варнякайте казна-чого.

— Але що ж буде з моєю донькою? — застогнав бідолаха.

— За доньку не журіться. Ось тут два претенденти на її руку, Кесіліс і я, обидва ми не жебраки, одного з нас їй і доведеться вибрати. А щодо вас, то кінець кінцем ви ж не маєте права ні на шеляг, і поза тим, коли я не помиляюся, вам лишилося три чисниці до смерті.

Це було таки жорстоко сказано, і то дуже, але правда й те, що містер Гадлестон не викликав співчуття, і хоч я бачив, як він тремтів і корчився, у мене в душі цим разом не було осуду гострого тону Нортмора, і я ще й від себе докинув слівце:

— Ми з Кортмором охоче допоможемо вам урятувати життя, але не втекти з награбованим добром.

Якусь часину він боровся сам із собою, тлумлячи в собі гнів, та врешті обачливість узяла гору.

— Мої любі друзі, — сказав він, — робіть зі мною і з моїми грішми все, що хочете. Полишаю це на ваш розсуд. А тепер дайте мені заспокоїти душу.

Отож ми й залишили його так і з полегшенням вийшли. З порога я ще побачив, як він знов узяв свою величезну Біблію і тремтячими руками став накладати окуляри, лаштуючись читати.

Розділ VII

ПРО ТЕ, ЯК МИ ПОЧУЛИ ЗНАДВОРУ ОДНЕ СЛОВО

Згадки про цей день до кінця віку не зітруться в мене з пам'яті. Нортмор і я були переконані, що нападу на будинок не минути, і якби в нашій владі було змінити послідовність подій, ми доклали б зусиль, щоб радше прискорити критичний момент, а не відтягти його. Чекання — це було найгірше, ми не могли собі уявити чогось моторошнішого, як те напруження, в якому перебували. З мене ніколи не був надто ревний читальник, хоч я завжди любив читати книжки, але цього дня вони всі здавались мені нецікавими, і хоч яку брав я до рук, одразу ж відкидав геть. У міру того, як збігали години, навіть розмовляти стало несила. Раз у раз то один, то другий з нас прислухався до якогось звуку або виглядав у шпарини з горішніх вікон на піщані дюни. Тим часом, однак, не було анінайменшого свідчення про присутність наших ворогів.

Ми знов і знов обговорювали мою пропозицію щодо грошей. Якби ми були при тверезому розумі, то, безперечно, відкинули б цей план, як нерозважливий, але нас настільки оповила тривога, що ми вхопилися за

нього, як за останню соломину, хоч здійснення мого плану тільки виказувало присутність містера Гадлестона в будинку.

Гроші були почасти в монетах, почасти в банкнотах і почасти в банкових чеках на ім'я такого собі Джеймса Ґреґорі. Ми дістали їх усі, перелічили, склали знову до Нортморової сумки для ділових паперів і приготували італійською мовою листа, що його Нортмор прив'язав до ручки сумки. Під листом було два підписи — Нортмора й мій: ми присягалися своєю честю, що в сумці зібрано всі гроші, врятовані при банкрутстві Гадлестона. Це була така дурниця, якої, мабуть, скільки світ-світом не впороли два чоловіки, що вважали себе розумними істотами. Адже якби та сумка потрапила до рук когось іншого, а не тих, кому ми її призначали, наш лист був би власноручним зізнанням у нескоєному злочині. Але, як я вже казав, тоді ми не спроможні були тверезо розважати, і рвалися робити бодай будь-що, дурне чи розумне, аби лиш не терпіти муки чекання. Ще й більш того: маючи певність, що в западинах між дюнами кишма кишить підглядачів, ми сподівалися своєю появою назовні з сумкою спонукати їх до переговорів, а то й до якогось компромісу. [324]

Було близько третьої години, коли ми вийшли надвір. Дощ перестав, привітно світило сонце. Я ще ніколи не бачив, щоб чайки літали так низько над будинком і так безстрашно наближалися до людей. Одна з них на самому порозі важко залопотіла крильми над нашими головами і гостро пропищала щось мені у вухо.

— Оце тобі й знак, — озвався Нортмор, котрий, як і всі вільнодумці, легко піддавався будь-яким забобонам. — Для них ми вже мертві.

Я відповів якимсь силуваним жартом, бо навколишнє впливало й на мене.

Сумку ми поставили за кілька кроків від дверей на ділянці, зарослій дерном, і Нортмор замахав над головою білою хустинкою. Ніякого

відгуку. Тоді ми голосно загукали по-італійському, що нас послано залагодити справу, але й на це ніхто не озвався — тишу порушували тільки чайки та морський прибій. Мені тяжіло щось на душі, коли ми облишили свої спроби, і я бачив, що й Нортмор був незвично блідий. Він збуджено озирався через плече, немов боячись, щоб хто не перекрив нам відступу до дверей.

— Для мене цього вже забагато, їй-бо! — прошепотів він. Я відповів йому теж ледве чутно:

— А що, як тут взагалі нікого нема?

— Глянь он туди! — заперечив він, кивнувши лише головою, наче остерігався простягти руку в тому напрямі.

Я глянув, куди він показував, і там, над північною частиною надморського лісу побачив пасемко диму, що слалося просто вгору в безхмарне небо.

— Нортморе, — озвавсь я (ми все це говорили пошепки), — далі чекати просто незмога. У сто разів краще померти. Залишайся тут і пильнуй будинку, а я піду в той бік на розвідини, хоч би й до самого їхнього табору.

Він ще раз розглянувся навсібіч, примруживши очі, і притакнув головою.

Серце в мене гупало, наче молотом, коли я швидко простував у напрямку, звідки курився дим, і хоч хвильку тому я весь тремтів, тепер мене раптом кинуло в жар. Земля тут була дуже нерівна, і в заглибинах обік моєї дороги могла критися ціла сотня людей. Але я недарма сходив цю місцину вдовж і впоперек, тож знав, якими улоговинами пройти найкоротше та з яких гребенів видно водночас кілька западин. Невдовзі ця моя вправність і прислужилась мені. Шпарко вийшовши на один з

порівняно вищих пагорків, я побачив, як за півста кроків від мене, зігнувшись у три погибелі, біжить чимдуж видолинками якийсь чоловік — безперечно, вивідач, [325] сполоханий моєю появою. Я загукав до нього по-англійському й по-італійському, а він, зрозумівши, що таїтись далі нема чого, випростався, вискочив з видолинка й стрілою гайнув до лісу.

Переслідувати його не було потреби: те, шо мене цікавило, я вже з'ясував, тобто що будинок в облозі й що за нами стежать. І я подався назад, ступаючи по своїх слідах туди, де мене чекав Нортмор біля сумки з грішми. Він був ще блідіший, ніж тоді, коли я відходив, і голос його трохи тремтів.

— Ти побачив його в обличчя? — запитав він.

— Він тікав від мене неоглядки, — відповів я.

— Вертаймось у дім, Френку. Я не скажу, що я боягуз, але довше мені не витримати, — прошепотів Нортмор.

Біля будинку було так само тихо й сонячно, коли ми входили всередину, і навіть чайки кружляли ширшими заворотами — видно було, як вони проносилися над берегом та дюнами, і це безгоміння жахало мене дужче від цілої ворожої армади. І тільки коли ми вже загатили двері знутра, мені відлягло від серця і я полегшено перевів подих. Ми з Нортмором подивилися пильно один на одного і, здається, кожен побачив в іншому самого себе, такі ми обидва були поблідлі й наполохані.

— Ти мав рацію, — сказав я. — Всьому кінець. Потиснім наостанок один одному руки, друзяко.

— Атож, — погодився він. — Ось моя рука, і я простягаю її цілком щиро, щоб ти знав. Але пам'ятаймо: якщо станеться неможливе й ми

вислизнемо з лабет цих мерзотників, я ні перед чим не зупинюся, аби покласти тебе на всі чотири.

— Ой, це вже починає надокучати! — відказав я.

— Ти не розумієш мене, — став він пояснювати. — Я зовсім не крутисвіт, я лише обстоюю свої інтереси, та й годі. І мені байдуже, надокучає це тобі, чи ні, добродію. Я кажу так, як вважаю за потрібне, а не так, щоб комусь догодити. Краще он піди нагору позалицяйся до дівчини і облиш мене тут самого.

— Ні, я залишуся з тобою, — відказав я. — Гадаєш, мені потрібні поступки з твого боку, щоб тебе випередити?

— Шкода, Френку, — мовив він усміхаючись, — що ти такий вислюк, бо ж у тебе задатки на справжнього чоловіка. Мені здається, я вже немов приречений: хоч як ти силкуєшся, а все не можеш мене роздратувати. А знаєш, — мовив він далі зовсім погідним тоном, — мені здається, що інших таких двох нещасливих, як ми, немає на всю Англію. Дожили до тридцяти років, і не завели собі ні дружини, ні дітей, та й ніякої реальної справи в житті, щоб мати чим забивати голову, — бідолашні [326] жалюгідні невдахи ми обидва! А тепер ще зчепилися за дівчину! Так наче нема кількох мільйонів їх у Сполученому Королівстві! Ох, Френку, Френку, шкода мені того, хто програє заклад, чи ти це будеш, чи я. Краще б — як то мовиться у Біблії? —млиновий камінь почепити йому на шию і скинути його в морську безодню... А ке лиш випиймо! — урвав він раптом сам себе, але на повному серйозі.

Мене зворушили ці його слова, і я погодився. Він сів на стіл в їдальні й підніс до очей шклянку хересу.

— Коли на твоє вийде, Френку, — промовив він, — я уп'юся. А що ти зробиш, коли буде навпаки?

— Хто його зна, — відповів я.

— Ну, а наразі, — сказав він, — ось тобі тост: Italia irredenta!(1) Решта того дня пройшла в такому самому виснажливому чеканні й напрузі. Коли я накривав на стіл, Нортмор з Кларою готували в кухні їжу. Проходячи туди-сюди, я чув їхню розмову і здивувався, що вона вся була про мене. Нортмор знову звів нас поруч і кепкував з Клари, що їй доводиться вибирати з двох наречених, але про мене й далі висловлювався прихильно, а коли й ганив за щось, то й себе не менше. Це збудило почуття вдячності в моєму серці, а ще ж я усвідомлював неминучу близькість нашої загибелі — тож під впливом усього цього мені аж сльози виступили на очах. "Урешті-решт, — промайнула в мене до смішного марнославна думка, — ми, троє цілком чесних людських істот, маємо загинути в обороні грабіжника-банкіра!"

1. Невизволена Італія! (італ.) — гасло учасників італійського національно-визвольного руху другої половини XIX ст.

Перше ніж ми сіли за стіл, я виглянув в одне з горішніх вікон. День уже хилився до вечора, на дюнах нікого не було видно, сумка стояла там, де ми її поставили.

Містер Гадлестон у довгому жовтому халаті сів з одного краю столу, Клара з другого, а ми з Нортмором з двох інших боків один проти одного. Лампа горіла яскраво, вино було добре, наїдки, хоч і холодні, але смачні. Ми ніби мовчки домовилися не згадувати про навислу катастрофу, тож коли взяти до уваги прикрі наші обставини, товариство за столом виявилося навіть веселішим, ніж хтось би подумав. Єдине, що час від часу Нортмор або я вставали з-за столу й обходили наші оборонні споруди, і щоразу при цьому містер Гадлестон немов згадував про своє трагічне становище, підводив застиглий погляд і на його обличчі проступав жах. Але за мить він хутенько спорожняв свою шклянку, витирав чоло хустинкою і знову приєднувався до розмови. [327]

Мене здивувало, який він був дотепний і як багато знав. Містер Гадлестон являв собою, безперечно, непересічну особистість: начитаний і спостережливий, він висловлював слушні судження, і дарма що мені він завжди здавався несимпатичним, тепер я починав розуміти, як йому вдалося досягти успіху у фінансах, чому його так поважали до банкрутства. Над усе він умів бути душею товариства, і хоч я чув його тільки раз і аж ніяк не за найкращої нагоди, мушу визнати, що він був одним з найяскравіших співрозмовників, яких мені випало спізнати.

Він дуже дотепно і наче без найменшого осуду розповідав про махінації одного шахрая-купця, що його знав і спостерігав замолоду, і ми всі захоплено слухали, як він говорив, нам було весело й трохи ніяково, коли нараз розмова урвалася, а в нас аж мороз пробіг поза шкурою.

Почувся такий звук, як ото коли мокрим пальцем провести по шибці, і саме це й урвало Гадлестонову розповідь. Умить ми всі четверо побіліли, як стіна, і так і заклякли й заніміли за столом.

— Равлик, — спромігся я врешті вимовити слово — я бо чув колись, що ці створіння видають подібний звук.

— 'Кий в біса равлик! — кинув Нортмор. — Цитьте!

Той самий звук повторився двічі через однакові проміжки, а тоді страхітливо гучний голос прокричав крізь віконниці італійське слово: "Traditore!"(1)

1. Зрадник (італ.).

Містер Гадлестон відкинувся на спинку крісла, повіки його затремтіли і він, зімлівши, зсунувся під стіл. Ми з Нортмором підбігли до стіни й схопили зброю. Клара вже була на ногах, рукою простягтись до горла.

Так ми стояли й чекали, бо ж думали, що ось-ось почнеться штурм будинку, але минали секунда за секундою, і все було тихо навкруг, тільки прибій шумів оддалеки.

— Швидше віднесім його нагору, поки вони не прийшли! — скомандував Нортмор.

Розділ VIII

ПРО КІНЕЦЬ ЗБАНКРУТІЛОГО БАНКІРА

Усі троє ми на превелику силу спромоглися перетягти Бернарда Гадлестона нагору й укласти в ліжко у "дядечковій спальні". Протягом усієї процедури, а тягли ми його досип

[328] незграбно, він не виявив ніяких ознак свідомості й на ліжку так і лежав, як його поклали, ані поворухнувшись. Дочка розщібнула йому сорочку й почала зволожувати чоло та груди, а ми з Нортмором кинулися до вікна. Надворі було ясно, бо зійшов майже повний місяць; напружено вдивляючись в яскраво освітлені дюни, ми, однак, ніякого руху не помічали. А тих кілька темних цяток, що видніли між пагорбами, не можна було розрізнити — чи то люди при землі, чи просто тіні.

— Дякувати Богу, Еґґі не збиралася сьогодні приходити, — озвався Нортмор.

Еґґі — то було ім'я старої доморядниці й няньки, якої він досі не згадував. І те, що він взагалі про неї подумав, непомалу мене здивувало в ньому.

І знову нам не лишалося нічого іншого, як чекати. Нортмор підійшов до каміна й простяг руки до вогню, наче він змерз. Я механічно глянув йому вслід і при цьому обернувся спиною до вікна. Ту ж мить іззовні долинув слабенький потріск рушниці, куля пробила одну шибку і

застряла у віконниці за два цалі від моєї голови. Я почув, як Клара зойкнула, і хоч я зразу відскочив у куток від вікна, вона притьмом опинилася поруч, щоб переконатись, чи мене не поранено. Мені шибнула думка, що за таку нагороду можна щодня і навіть з ранку до вечора підставляти себе під кулі, — а тим часом я заходився заспокоювати дівчину, не шкодуючи пестливих слів і зовсім забувши про все навколо, аж урешті голос Нортмора повернув мене до дійсності.

— Духова рушниця, — сказав він. — Вони хочуть упоратись без зайвого галасу.

Я відсторонив Клару й глянув на нього. Він стояв плечима до вогню, заклавши руки за спину. З того, як спохмурнів Нортмор, я відчував, які пристрасті нуртують у ньому. Саме таким поглядом вік дивився перед тим, як накинувся на мене того березневого вечора в кімнаті опостінь, і хоч я ладен був пробачити йому цей гнів, від думки про можливі наслідки я весь аж затремтів. Він втупився просто перед себе, але краєчком ока міг нас бачити, і лють наростала в ньому, як шквальний порив вітру. Ця перспектива внутрішньої колотнечі, коли от-от мав початись справжній напад на будинок, не могла не страхати.

Та раптом — коли я отак пильно стежив за Нортморовим виразом і приготувався до найгіршого — лице його змінилося й проясніло, погляд випогодився. Він узяв лампу зі столу і збуджено обернувся до нас.

— Треба з'ясувати одну деталь, — сказав він. — Чи збираються вони уколошкати всіх нас, а чи тільки Гадлестона? Чи вони [329] переплутали тебе з ним, чи пальнули тому, що ти такий красунчик?

— Звісно, що переплутали з ним, — відповів я. — Ми майже однакові на зріст, і волосся в мене теж біляве.

— А це ми зараз побачимо, — заперечив Нортмор і підступив до вікна, піднісши лампу над головою, — так він простояв з півхвилини, зухвало дражнячись зі смертю.

Клара пробувала рухнутись до нього й відтягти його від небезпечного місця, але я — гадаю, мені дарується цей прояв себелюбства, — силоміць утримав її.

— Отже, ясно, — сказав Нортмор, незворушно відходячи вбік. — їм потрібен лише Гадлестон.

— Ох, містере Нортморе!.. — скрикнула Клара й замовкла: бо ж і справді, сміливість, виявлена в неї на очах, була вище від усяких слів.

А він, гордовито закинувши голову, глянув на мене з блиском тріумфу в очах. Мені зразу проясніло, що Нортмор важив життям лише задля того, аби привернути Кларину увагу, аби зняти з мене ореол героя години. Він клацнув пальцями й зауважив:

— Вогонь тільки починається. Коли вони розійдуться, то не будуть такі перебірливі.

Нараз почувся знадвору чийсь голос, звернений до нас. З вікна ми розгледіли в місячному сяйві постать незнайомця —він стояв на дюнах непорушно, тримаючи у витягненій руці білу шматину. Він був, може, за кількадесят ярдів від нас, але коли ми дивились на нього з горішнього вікна, то бачили відблиск місяця на його очах.

Незнайомець знову розкрив рота і впродовж кількох хвилин говорив так голосно, що його було чути не тільки в усіх куточках будинку, а мабуть, і на узліссі. Це був той самий голос, що прокричав "Traditore!" крізь віконницю їдальні, тільки цим разом він чітко виклав цілу заяву. Коли зрадника "Адлестона" видадуть їм, решту людей ніхто не

зачепить, а коли ні — нікого не випустять живим, щоб не лишилося свідків.

— То що ви скажете на це, Гадлестоне? — запитав Нортмор, обернувшись у бік ліжка.

До цієї хвилини банкір лежав, мов неживий, — я, принаймні, гадав, що він досі непритомний, але тут він озвався без загайки, і так гарячково, як тільки в маячні буває, став благати й умовляти нас, щоб не віддавали його на поталу. Видовище це було таке гидке й жалюгідне, що я й уявити собі чогось подібного не міг.

— Годі! — скрикнув Нортмор і тут-таки розчахнув вікно, вихилився в ніч і збудженим голосом, зовсім забувши, що при [330] цьому присутня молода леді, вихлюпнув на голову парламентера потік найбрутальнішої, яка тільки є в англійській та італійській мовах, лайки й попрохав забратись туди, звідки він з'явився. Нортмора цю хвилину, безперечно, проймала до глибини душі думка про те, що ми загинемо ще до схід сонця.

А тим часом італієць сховав свій перемирний стяг до кишені й неквапною ходою зник серед пісків.

— Вони ведуть війну, як і належить порядним людям, — зауважив Нортмор. — Вони всі джентльмени й вояки. Як на правду, то я волів би опинитись на їхньому боці, — я, та й ти, Френку, і ви, люба панночко, — а щоб цим осьо створінням на ліжку заопікувався хтось інший. Атож, і нема чого вдавати обурення! Ми всі на порозі, як то мовиться, вічності, тим-то можемо бодай у цю хвилину не кривити душею. Щодо мене, то якби я міг спершу задушити Гадлестона, а тоді пригорнути до себе Клару, я б охоче, ще й пишаючись цим, пішов на смерть. Але що-що, а від поцілунка, хай йому чорт, я й зараз не відмовлюся!

І не встиг я втрутитись, як він ґвалтовно схопив дівчину в обійми і, хоч як вона опиралася, кілька разів поцілував. За мить я, скажено лютий, відірвав його від Клари й штурхнув до стіни. Він зареготав, і регіт його тривав довго й голосно, аж мене пойняв страх, чи не потьмянів у нього розум, бо скільки я знав його, то навіть у найкращі свої дні він сміявся стримано й зрідка.

— Тепер твоя черга, Френку, — кинув він, коли його веселощі трохи вщухли. — Ось тобі моя рука. До побачення і прощавай! — Тоді, побачивши, що я стою, зціпивши зуби з обурення, і заступаю Клару, аби він ще раз не кинувся: — Чоловіче! — додав він. — То ти сердишся? Ти гадаєш, ми так до самої смертної хвилини будемо кривлятись і хизуватись світськими гречностями? Я урвав свій цілунок і тішуся цим. Тепер ти можеш урвати свій, коли хочеш, і ми квити.

Я відвернувся від нього, не приховуючи зневаги.

— Ну, дивись, — сказав він. — Ти завжди був ригористом у житті, таким і помреш.

З цими словами Нортмор сів у крісло, поклав рушницю на коліна й узявся знічев'я клацати її замком. Але я побачив, що його спалах легковажності — єдиний у житті, наскільки я знаю, — вже улігся, і натомість постав похмурий і злостивий гумор.

Поки тривав цей інцидент, наші вороги могли б удертися в дім, застукавши нас зненацька, — ми ж зовсім забули про небезпеку, яка зависла над нашим життям. Аж це щось скрикнув містер Гадлестон і схопився з ліжка. [331]

Я спитав його, в чому річ.

— Вогонь! — закричав він. — Вони підпалили будинок! Нортмор ту ж мить уже був на ногах, і ми з ним шаснули

до сусідньої кімнати. Вона була освітлена зловісно червоним полум'ям. Саме, як ми вбігли, омах вогню шугнув угору перед вікном, шибка лунко тенькнула й уламки шкла посипались на килим. Нападники підпалили прибудову, в якій Нортмор обробляв свої негативи.

— Гаряченько! — мовив Нортмор. — Ану-но у твою колишню кімнату.

Одним духом ми були вже там, розчахнули віконниці й виглянули надвір. Попід усією задньою стіною будинку лежали купи хмизу; їх, очевидно, окропили гасом, бо, незважаючи на вранішній дощ, вони палахкотіли яскравим вогнем. Прибудову вже всю охопило полум'я, яке щомить сягало вище й вище; тильні двері опинились у самому осередді яскраво-червоного багаття. Глянувши вгору, ми побачили, що й карниз уже куриться: адже дах нависав над стіною, підтримуваний дерев'яними брусами. А тим часом гарячий, їдкий і задушний дим почав заповнювати будинок. Надворі ніде не було видно ні душі.

— Ну й добре! — вигукнув Нортмор. — Нарешті кінець, дякувати Богу!

Ми повернулися до "дядечкової спальні". Містер Гадлестон узував черевики, і досі тремтячи всім тілом, але маючи такий рішучий вигляд, як я ще не бачив у нього. Клара стояла поряд з плащем у руках, щоб накинути йому на плечі, і дивилася якось так незвично, наче сподівалася на щось, чи то сумнівалася в батькові.

— Ну, хлопці й дівчата, — мовив Нортмор, — чи не пора нам зробити вилазку? Вогонь уже допікає, а коли тут сидіти — і зовсім спечешся. Як на мене, то краще до них дорватись та й покінчити з усім.

— Нічого іншого й не лишається, — докинув я.

І вони обоє, Клара й містер Гадлестон, повторили за мною, хоч кожне з іншою інтонацією:

— Нічого.

Коли ми рушили вниз, то відчули, що жарота там нестерпна й гуготіння вогню просто оглушливе. Ледве ми спустилися до передпокою, як вікно на сходах тріснуло, і сніп вогню ввірвався всередину, освітивши все лиховісним колихким полум'ям. У цю мить ми почули, як нагорі гепнуло щось важке й масивне. Весь будинок, це вже було ясно, палав, як сірникова коробка, і не тільки небосяжним смолоскипом освітлював суходіл і море, а й загрожував щохвилі впасти нам на голови. [332]

Ми з Нортмором звели курки своїх пістолетів. Містер Гадлестон, який відмовився від зброї, владним жестом відсторонив нас назад себе.

— Нехай Клара відімкне двері, — сказав він. — Тоді, якщо вони пальнуть, її врятує стулка дверей. А ви поки що станьте за мною. Я — козел відпущення, мої гріхи спадають на мене.

Я стояв, затамувавши подих, у нього за плечима, тримав пістолета напоготові й слухав, як він тремким хапливим шепотом бурмоче молитви; зізнаюся, хоч це й жахливо виглядало, — я зневажав його: як він може такої критичної й загрозливої хвилини благати про щось? Тим часом Клара не втрачала самовладання, дарма що була смертельно бліда: вона відсунула оборонний завал від дверей і за хвильку широко розчахнула їх. Полум'я і місячне сяйво освітлювали дюни тьмяним миготливим світлом, а великий шмат неба вдалині застилала стяга червонастого диму.

Містер Гадлестон, сповнившись у цю хвильку сили волі, дужчої за його фізичну силу, відштовхнув Нортмора й мене ліктями в груди, і, поки ми розгубились на секунду, уже підніс руки над головою, як нурець перед стрибком, і рвучко вибіг з будинку.

— Це я! — крикнув він. — Я, Гадлестон! Убийте мене, але ощадіть інших!

Раптова його поява, мабуть, ошелешила наших прихованих ворогів, бо ми з Нортмором встигли отямитись, підхопити Клару під руки, кожен зі свого боку, і кинутись йому на підтримку. Але тільки ми переступили поріг, як зусібіч із засідок між дюнами бликнуло кільканадцять вогників і пролунали постріли. Містер Гадлестон хитнувся, моторошно скрикнув на відчай душі, закинув руки за голову й гепнувся навзнак на землю.

— Traditore! Traditore! — загукали невидимі месники.

І саме цю мить частина даху, піддавшись нестримному натискові вогню, гухнула вниз. Громохкий і безладний моторошний гуркіт супроводив цей обвал, а величезне сніпище полум'я шугнуло високо в небо. Його, певно, було видно в морі миль за двадцять від берега — і на березі в Ґреден-Вестері, і далі на суходолі, з вершини Ґрейстілу, найсхіднішої ділянки Кодер-Гіллсу. Воля Божа була дарувати Бернардові Гадлестону такий похорон, який він мав, але погребальне вогнище йому випало незрівнянне. [333]

Розділ IX

ПРО ТЕ, ЯК НОРТМОР ЗДІЙСНИВ СВОЮ ПОГРОЗУ

Розповісти вам, що сталося після цих трагічних подій, страшенно важко. Коли я повертаюся пам'яттю до тієї днини, все мені видається перемішаним, напруженим і безглуздим, як борсання сновидця в нічній зморі. Клара, пригадую, зойкнула і була б упала, якби ми з Нортмором не підхопили її знечуле тіло. Здається, ніхто на нас не нападав, я не пам'ятаю навіть, чи бачив хоч одного з нападників, а містера Гадлестона ми наче покинули, і не глянувши на нього. Пригадується тільки, що я біг, мов шалений, то несучи Клару на руках, то ділячи цю ношу навпіл з Нортмором, то знов силкуючись перебрати її на себе.

Чому ми вирішили добиратись до мого пристанища серед заростей болиголова, як туди дісталися — нічого цього не зберегла моя пам'ять. Перший епізод, який я чітко пригадую, — це коли Клара впала в нас із рук біля мого маленького намету, а ми з Нортмором вовтузимося на землі й він з жорстокою люттю гамселить мене по черепу руків'ям пістолета. Він уже заподіяв мені дві рани, і те, що в мене раптом проясніла свідомість, я завдячую саме кровотечі після цих ран.

Я схопив його зап'ясток.

— Нортморе, — пригадую, сказав я, — вбити мене ти й потім зможеш. А зараз краще допоможім Кларі.

Він на цю мить уже майже доконав мене. Але тільки-но почувши ці мої слова, він зірвався на ноги, метнувсь до намету й давай пригортати зімлілу Клару до себе та цілувати її безвільні руки й обличчя.

— Сором! — крикнув я. — Сором тобі, Нортморе!

І хоч мене самого ледве ноги тримали, я став відчайдушно лупити його по голові та плечах.

Він випустив дівчину з обіймів і подивився на мене в мінливому світлі місяця.

— Я подолав тебе, але відпустив, — сказав він. — А тепер ти б'єш мене! Боягуз!

— Ти сам боягуз! — відрубав я. — Чи ж вона хотіла твоїх цілунків, коли була при пам'яті? Ні! А ось тепер вона, може, помирає, а ти марнуєш дорогий час і ще користаєш з її безпорадності! Відійди, дай мені помогти їй!

Він хвильку насуплено дивився на мене, блідий і грізний, а потім раптом ступнув убік. [334]

— Ну помагай! — кинув він.

Я припав навколішки біля Клари, розсупонив, як міг, її сукню й корсет, але цю мить важка рука опустилась мені на плече.

— Не торкайсь її руками! — запекло крикнув Нортмор. —Гадаєш, я не жива людина?

— Нортморе! — вирвалось у мене. — Коли ти сам не хочеш їй помогти й мені не даєш, то ти знаєш, що я тебе вб'ю?

— Так воно й краще! — вигукнув він. — Хай вона теж помре, хіба не однаково! Відступись від неї і ставай до бою.

— Та ти ж подумай, — сказав я напівпідводячись, — я ще ж ні разу й не поцілував її.

— Спробуй-но лиш! — погрозився Нортмор.

Не знаю, що мене опосіло в ту секунду — то було щось таке, чого я найбільше соромлюсь у своєму житті, хоча, як моя дружина звичайно твердила, я знав, що мої цілунки їй завжди будуть любі, чи вона жива, чи мертва. Тож я знову став на коліна, одвів її волосся з чола й найшанобливіш припав на мить устами до холодної брови. То був такий цілунок, якого батько може вділити любій дитині, якого чоловік не посоромиться на порозі смерті вділити дружині, котра вже переступила цей поріг.

— А тепер я до твоїх послуг, сер!

Однак на свій подив я побачив, що він одвернувся спиною до мене.

— Ти чуєш? — спитав я.

— Так, чую, — відповів він. — Коли ти хочеш битись, я готовий. Коли ні — берись рятувати Клару. Мені все одно.

Я не став чекати других запросин, а, знов схилившись над Кларою, заходився опритомлювати її. Та вона лежала все так само бліда й безживна, і я злякався, що її вже не вдасться оживити, і жах та сутий розпач огорнули моє серце. Я кликав Клару на ім'я, вимовляючи його найпроникливішим тоном, я розтирав і поплескував їй руки, опускав її голову нижче або спирав собі на коліно, але все здавалося марним, повіки важким покровом заступали Кларині очі.

— Нортморе, — сказав я, — ось мій капелюх. Ради Бога, принеси трохи води з джерела.

За мить він уже був біля мене з водою.

— Я приніс у своєму капелюсі, — пояснив він. — Ти не ревнуватимеш?

— Нортморе... — почав я щось говорити, хлюпнувши водою Кларі на голову й груди, — але він урвав мене зі злістю:

— Та замовч! Найкраще б ти взагалі не озивався! [335]

У мене й самого не було особливої охоти розмовляти, коли всі мої думки скупчувались на тому, як вивести мою найдорожчу з непевного її стану. Тож я й далі мовчки робив усе, що міг, повертаючи їй свідомість, і коли капелюх спорожнів, тицьнув його Нортморові з одним словом — "Ще!". І він, здається, ще не раз бігав по воду, аж поки Клара врешті розплющила очі.

— Як тепер уже їй краще, — озвався Нортмор, — то, може, ти й без мене обійдешся? Доброї ночі, сер.

Сказавши це, він зник серед заростей. Я розпалив багаття, бо вже не боявся італійців, які навіть не зачепили нічого з моїх скромних пожитків, і, хоч як приголомшила Клару нещодавня вечірня трагедія, мені вдалося — переконуючи, підбадьорюючи, втішаючи й узагалі вдаючись до тих простих засобів, що були в мене напохваті, — трохи заспокоїти її і скріпити на силі.

Уже настав світанок, коли раптом з лісу розкотився гострий свист. Я схопився на ноги, але цю мить почувся голос Нортмора, що спокійнісіньким тоном гукнув:

— Сюди, Кесілісе, тільки сам-один! Я маю щось тобі показати!

Я поглядом порадився з Кларою і, дістявши її згоду, вибрався з улоговинки. Трохи віддалік я побачив Нортмора, що стояв, спираючись на дерево. Помітивши мене, він рушив у напрямку берега. Я майже наздогнав його лише на узліссі.

— Дивись! — сказав він, зупинившись.

Ще кілька кроків, і я вибрався з лісу. Холодне і ясне ранкове світло огортало такий знайомий мені краєвид. Від будинку залишився самий почорнілий кістяк: дах запав усередину, один фронтон завалився, а на всі боки від недавньої споруди смугасто тяглися шрами випаленої трави. У непорушному повітрі світанку над згарищем ще курів просто вгору густий дим, а в оголених стінах тліла чимала купа головешок, наче вуглини на ґратках. У морі ж побіля острівця дрейфувала вітрильна яхта, від якої жваво прямував до берега човен з матросами.

— "Рудий ерл"! — скрикнув я. — Якби хоч на півдоби раніше!

— Помацай свої кишені, Френку. Ти при зброї? — поцікавився Нортмор.

Я так і зробив, після чого, слід гадати, смертельно зблід.

Мого пістолета не стало!

— Тож бачиш, ти в моїй обладі, — мовив він. — Я забрав твою зброю вчора ввечері, коли ти клопотався біля Клари. Але сьогодні вранці — осьо — я повертаю тобі пістолета. Можеш не дякувати! — скрикнув він, підносячи руку. — Я не полюбляю [336] таких штучок. Тепер ти тільки ними й можеш мене роздратувати.

Він рушив через обмілини до берега, назустріч човнові, а я йшов за кілька кроків позаду. Проходячи перед будинком, я пристав на мить глянути на те місце, де впав містер Гадлестон. Але там не було ані сліду його самого, ані краплини крові на землі.

— Ґреденська драговина! — кинув мені Нортмор.

Він не зупинявся, аж поки ми дійшли до останнього виступу над берегом.

— Далі, будь ласка, не треба, — озвався він. — Ти не хотів би одвести її до особняка в маєтку?

— Ні, дякую, — відповів я. — Я спробую дістатися з нею до пастора у Ґреден-Вестері.

Прова човна зашурхотіла, врізавшись у надбережний пісок, і з борту скочив матрос із линвою в руці.

-Хвилинку, хлопці! — гукнув Нортмор, а тоді додав тихіше, щоб чув тільки я: — Краще ти нічого не кажи їй про це.

— Навпаки! — заперечив я. — Вона дізнається про все, що я зможу розповісти.

— Ти не розумієш, — відказав він з неабиякою гідністю. — Це не буде для неї ніяким відкриттям, вона цього й сподівається від мене. Прощавай! — докинув він, кивнувши головою.

Я простяг йому руку.

— Вибач, — сказав він. — Це слабовілля, я знаю, але я не можу допустити, щоб воно зайшло надто далеко. Не хочу ніяких цих сентиментальних дурниць — сивоголовий блукалець біля вашого каміна й усе таке інше. Я волію протилежне: маю в Бозі надію, що більш ніколи в житті не побачу вас обох.

— Що ж, хай Бог тебе благословить, Нортморе! — сказав я цілком щиро.

— О, звісно, — відказав він.

Він спустився на берег, і матрос, що був на березі, допоміг йому сісти в човна, тоді відштовхнув прову й сам скочив на борт. Нортмор узявся за стерно. Човен піднесло на хвилях, і весла в ранковому повітрі різко й розмірено зарипіли в кочетах.

Коли зійшло сонце з-за моря, вони вже подолали майже півдороги до "Рудого ерла", а я все стояв і дивився їм услід.

Ще два-три слова, і моїй розповіді кінець. Через кілька років Нортмор загинув, б'ючись під стягами Ґарібальді за визволення Тиролю*.

Примітки

(291) Д. А. С. — Девід Стівенсон, двоюрідний брат Р.-Л. Стівенсона; Фідра — острів у затоці Ферт-оф-Форт біля східного узбережжя Шотландії.

(296) Ерл — граф (в Англії).

(311) Юкатан — великий півострів на півдні Мексики.

(318) Карбонарії (італ. букв.: вуглярі) — учасники національно-визвольних організацій в Італії першої третини XIX ст.

Тридентіно (Трентіно) — край, а Парма — графство на півночі Італії.

(337) Тироль — в австрійсько-італійській війні 1866 р. Гарібальді зі своїми волонтерами воював у Тиролі, що тоді був під австрійською владою, за його возз'єднання з рештою Італії.